

**Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»**

**Το υφιστάμενο μοντέλο λειτουργίας Κοινωνικής
Υπηρεσίας σε σχέση με την άσκηση Κοινωνικής
Πολιτικής- μελέτη περίπτωσης Δημοτικής
Κοινωνικής Υπηρεσίας σε μεγάλη Περιφέρεια της
Ελλάδας**

Μαρία Ζουγανέλη

Κόρινθος, Ιανουάριος 2022

**University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations**

**Master Program in
«Local and Regional Development and Local Government»**

**The current model of operation of Social Services in
relation to the implementation of Social Policy – Case
study of a Municipal Social Service in a large district
of Greece**

Maria Zouganeli

Corinth, January 2022

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη της συγγραφέως και ο επιβλέπων, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Η δηλούσα

Ζουγανέλη Μαρία

Το υφιστάμενο μοντέλο λειτουργίας Κοινωνικής Υπηρεσίας σε σχέση με την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής- μελέτη περίπτωσης Δημοτικής Κοινωνικής Υπηρεσίας σε μεγάλη Περιφέρεια της Ελλάδας

Σημαντικοί Όροι: Κοινωνική Πολιτική, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Υποστέλεχωση, Χρηματοδότηση, Συνεντεύξεις

Περίληψη

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να διερευνήσει το μοντέλο λειτουργίας Δημοτικής Κοινωνικής Υπηρεσίας και κατά πόσο επηρεάζει στην άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής. Οι συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες των πολιτών και η εμφάνιση νέων κοινωνικών φαινομένων είχε σαν αποτέλεσμα την μεταβίβαση κοινωνικών αρμοδιοτήτων στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ). Σκοπός της έρευνας είναι να μελετήσουμε τη λειτουργία αυτών των Δομών σε σχέση με την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής.

Επιχειρείται μια εισαγωγή στις έννοιες της Κοινωνικής Πολιτικής και στην εξέλιξή της στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Περιγράφονται μερικά από τα προγράμματα- υπηρεσίες που εφαρμόζονται στην Ελλάδα από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όπως είναι το Βοήθεια στο σπίτι, η Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής, τα Κ.Η.Φ.Η., Κέντρα Κοινότητας, κλπ.

Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήσαμε την ποιοτική ανάλυση με τη χρήση συνεντεύξεων γιατί έτσι δόθηκε χώρος στους εργαζομένους, οι οποίοι είναι και άμεσα εμπλεκόμενοι, να εκφράσουν τις απόψεις τους, να διατυπώσουν τις ελλείψεις και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και κατά πόσο επηρεάζουν στο να εφαρμοσθεί η Κοινωνική Πολιτική.

Μέσα από την ανάλυση των νοημάτων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις καταλήξαμε ότι για να μπορέσει να εφαρμοσθεί η Κοινωνική Πολιτική συνιστάται να υπάρχει αύξηση των πόρων για χρηματοδότηση και κάλυψη θέσεων για την στελέχωση των τμημάτων.

The current model of operation of Social Services in relation to the implementation of Social Policy – Case study of a Municipal Social Service in a large district of Greece

Keywords: Social Policy, Local government, Understaffing, Funding, Interviews

Abstract

This study intends to clarify issues concerning the model of operation of a Municipal Social Service, in terms of the effectiveness of the implementation of Social Policy. The ever-increasing needs of citizens and the arising of new social phenomena resulted in the transfer of social responsibilities to the Local Authorities. The aim of this research is to analyse the operation of these services in relation to the implementation of Social Policy.

Furthermore, an introduction to the concepts of the social policy and its evolution in Greece and Europe is attempted. We present a number of programs-services implemented in Greece from the Local Authorities, such as the "Home Care" program, the "Reconciling Work and Family Life" program, the Day Care Centers for the Elderly (KIFI), The Community Centers, etc.

The use of qualitative research interviews gave the opportunity to employees, who are also directly involved, to express their views, to specify the shortcomings, the problems they face and how much all this affects the implementation of social policy.

The outcome of interviews indicated that in order to be able to implement the Social Policy, it is recommended there be an increase in the resources for funding and filling positions for the staffing of the departments.

Περιεχόμενα

Περίληψη

Abstract

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	3
1.1 Εισαγωγή.....	3
1.2 Η έννοια της Κοινωνικής Πολιτικής.....	3
1.3 Κοινωνική Πολιτική στην Ευρώπη.....	9
1.3.1 Κατοχύρωση κοινωνικής πολιτικής μέσω Συνθήκων.....	9
1.5 Ανακεφαλαίωση.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 -ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	15
2.1. Εισαγωγή.....	15
2.2. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση σήμερα	15
2.2.1 Συγκεκριμένοι αποδέκτες των κοινωνικών υπηρεσιών	18
2.2.2 Κοινωνικά Προγράμματα των Δήμων	19
2.3 Ανακεφαλαίωση.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – Στόχοι και σκοποί	23
3.1. Εισαγωγή.....	23
3.2. Στόχοι και Σκοποί	23
3.3. Ερευνητικά ερωτήματα.....	24
3.4. Μεθοδολογία.....	25
3.5 Ανακεφαλαίωση.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4-Μελέτη Περίπτωσης : Δημοτική Κοινωνική Υπηρεσία σε μεγάλη Περιφέρεια της Ελλάδας	28
4.1 Εισαγωγή.....	28
4.2 Δομή Δημοτικής Κοινωνικής Υπηρεσίας	28
4.3 Αποτελέσματα έρευνας.....	30
4.4 Ανακεφαλαίωση.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – Συμπεράσματα	37
5.1 Εισαγωγή.....	37

5.2 Συμπεράσματα	37
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	41

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία σε συνδυασμό με την βιβλιογραφία και με εργαλείο τις ημιδομημένες συνεντεύξεις και την ανάλυση αυτών επιδιώκει να μελετήσει το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα : Πόσο επηρεάζει στην άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής το υφιστάμενο μοντέλο λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων;

Η αναζήτηση του ορισμού της Κοινωνικής Πολιτικής , συνδέεται με την κοινωνική συνοχή , την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού, τα κοινωνικά δικαιώματα , την πρόληψη και την ολιστική κάλυψη αναγκών . Μέσα από ένα σύνολο δράσεων και παρεμβάσεων υλοποιείται ο σκοπός της για την αντιμετώπιση διάφορων κοινωνικών φαινομένων όπως η φτώχεια, η ανεργία, η αναπηρία , η τρίτη ηλικία .

Γίνεται μια αναδρομή στις Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης , με τις οποίες κατοχυρώθηκαν κοινωνικά δικαιώματα. Τελευταίο παράδειγμα είναι η διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων η οποία ενισχύει την δέσμευση της Ε.Ε. για την αντιμετώπιση κοινωνικών φαινομένων. Οι πόροι της Ε.Ε προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (Ε.Δ.Ε.Τ.) και η χώρα μας αξιοποιεί αυτό το είδος χρηματοδότησης για να αντιμετωπίσει τα κοινωνικοοικονομικά ζητήματα που επιδεινώθηκαν μετά και την χρηματοπιστωτική κρίση.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης απέκτησαν κοινωνικές αρμοδιότητες με το νόμο του «Καλλικράτη» επειδή η κεντρική διοίκηση δεν μπορούσε να ανταπεξέλθει αποτελεσματικά στα νέα κοινωνικά προβλήματα. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση κλήθηκε να υλοποιήσει στοχευμένες στρατηγικές για την αντιμετώπιση κοινωνικών φαινομένων και αύξηση αναγκών. Υιοθετήθηκε η πρακτική της οικονομικής ενίσχυσης μέσω των οικονομικών παροχών και η εξειδικευμένη παροχή βοήθειας .

Η εφαρμογή της Κοινωνικής Πολιτικής γίνεται ώστε να υπάρξει ευημερία στους πολίτες και βασίζεται σε ένα πλαίσιο συλλογικών αξιών και αρχών σύμφωνα με τα κοινωνικά πρότυπα. Προτεραιότητα είναι η κοινωνική συνοχή , η εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού, η ίση μεταχείριση για όλους, η διασφάλιση ποιοτικού βιοτικού επιπέδου και η καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων.

Από το λόγο των συμμετεχόντων/ουσών επισημαίνονται οι ελλείψεις και τα προβλήματα που εμποδίζουν να προαχθεί η Κοινωνική Πολιτική με κεντρικό ρόλο να έχουν οι πολιτικές της κεντρικής εξουσίας.

Η παρούσα εργασία αποτελείται από 5 κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται η έννοια και οι στόχοι της Κοινωνικής Πολιτικής καθώς και πως εφαρμόζεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφερόμαστε στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και πως διαμορφώθηκε μετά από την απόφαση της κεντρικής διοίκησης να μεταβιβάσει κοινωνικές αρμοδιότητες στους Δήμους. Η άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης υλοποιείται μέσω προγραμμάτων και κέντρων για την προστασία των ανθρώπων οι οποίοι βιώνουν κρίσιμα ζητήματα φτώχειας και υγείας. Βασικός φορέας χρηματοδότησης για την λειτουργία των Δομών είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) επειδή το κεντρικό κράτος μείωσε τους προϋπολογισμούς των Δήμων. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην μεθοδολογία που θα εφαρμόσουμε και στην χρήση των συνεντεύξεων σαν εργαλείο για την διεξαγωγή της έρευνάς μας. Διαμορφώθηκε ένας οδηγός συνέντευξης . Εστιάζουμε στους στόχους ,στον σκοπό της έρευνας μας και στα ερευνητικά μας ερωτήματα , τα οποία θα ενισχύσουν και θα απαντήσουν στο κεντρικό ερευνητικό μας ερώτημα. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε την δομή της Δημοτικής Υπηρεσίας και τον σκοπό της και έπειτα παραθέτουμε και αναλύουμε τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων. Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.1 Εισαγωγή

Στο ακόλουθο κεφάλαιο αναλύεται ο ορισμός της Κοινωνικής Πολιτικής και τα μοντέλα κράτους πρόνοιας καθώς και οι ιδεολογικές προσεγγίσεις. Κάνοντας μια ιστορική αναδρομή αναδεικνύεται η σημασία της κοινωνικής προστασίας και πως διαμορφώθηκε με την πάροδο των ετών. Αναλύουμε την έννοια της Κοινωνικής Πολιτικής γιατί θα συνδεθεί με το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα που θα διερευνήσουμε στην παρούσα εργασία. Αναφορά γίνεται στην εξέλιξη της Κοινωνικής Πολιτικής στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.2 Η έννοια της Κοινωνικής Πολιτικής

Η Κοινωνική Πολιτική σχετίζεται με τις έννοιες του «Κοινωνικού Κράτους» ή «Κράτους πρόνοιας» και της «Κοινωνικής πολιτικής» με τις οποίες περιγράφεται το σύνολο των κοινωνικών δράσεων και των πολιτικών που χαράσσονται από τα κράτη, προκειμένου να προστατέψουν τους πολίτες και τους εργαζόμενους, αυτούς δηλαδή που μπορεί να βρίσκονται τόσο εντός όσο και εκτός παραγωγικής διαδικασίας. Δεν υπάρχει σαφής ορισμός και αυτό γιατί υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις. Μια άλλη προσέγγιση που αφορά τις παραπάνω έννοιες προέρχεται από το χώρο της Πολιτικής Οικονομίας, δηλαδή αντιπροσωπεύουν τους μηχανισμούς εκείνους οι οποίοι διασφαλίζουν τη συνεχή και διευρυμένη αναπαραγωγή των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής. Αυτό συμβαίνει γιατί ουσιαστικά οι μηχανισμοί αυτοί προστατεύουν και αναπροσαρμόζουν τον παράγοντα εργασία, δηλαδή τους εργαζόμενους η εργασία των οποίων διακινείται ως εμπόρευμα ελεύθερα μέσα στην αγορά και για αυτό υπόκειται στους κινδύνους αυτής όπως και κάθε άλλο εμπόρευμα. (Σακελλαρόπουλος, 2018). Οι διαφορετικές προσεγγίσεις εξηγούνται γιατί είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τις εκάστοτε πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές καταστάσεις που επικρατούν σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

Κάνοντας μια ανασκόπηση της ιστορίας μπορούμε να πούμε ότι η κοινωνική προστασία ως πράξη και αίτημα καθώς και η προστασία των ασθενέστερων ομάδων είναι κάτι που συναντάται σε όλες τις εποχές και τις

κοινωνίες αλλά με διαφορετικές μορφές. Πάντοτε υπήρχε το ζήτημα της προστασίας των αδυνάτων και των φτωχών, των άρρωστων και εκείνων που δε μπορούσαν να εργασθούν αλλά αυτό δεν εντασσόταν στους στόχους της κεντρικής εξουσίας πριν από τη βιομηχανική επανάσταση. Η παρεχόμενη βοήθεια απέβλεπε στην ενδυνάμωση της υφιστάμενης παραγωγικής, οικονομικής και πολιτικής κοινωνικής πραγματικότητας. Δηλαδή, στο πέρασμα των χρόνων η κοινωνική πολιτική εμφανιζόταν με διάφορες μορφές και μετά τη βιομηχανική επανάσταση στα τέλη του 19^{ου} αι., με την ανάπτυξη της σχέσης εργοδότη –εργάτη, η εργασία εξελίχθηκε σε ένα αντικείμενο συναλλαγής και η ανάγκη για παροχή κοινωνικής προστασίας έμεινε χωρίς αποδέκτη λόγω της εξάρτησης των εργαζομένων από το σύστημα εργασίας, με αποτέλεσμα, την περιθωριοποίηση και τη φτωχοποίηση εκείνων που θα έμεναν εκτός του πεδίου της εργασίας. Με την μετατροπή της εργασίας σε ανταλλάξιμο προϊόν κατά την πρόιμη βιομηχανική επανάσταση οι κοινωνικοί κίνδυνοι που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια της ζωής των εργαζομένων δεν αντιμετωπιζόνταν με την ανάληψη προσωπικής ευθύνης από τους εργάτες, λόγω των πολύ χαμηλών αμοιβών. Με την πάροδο των χρόνων και την ωρίμανση του βιομηχανικού συστήματος το κράτος άρχισε να παρεμβαίνει αναλαμβάνοντας από τη μια μεριά την εκπροσώπηση του επιχειρηματικού συστήματος και την νομιμοποίηση των κυρίαρχων ιδιοκτησιακών σχέσεων και από την άλλη την ανάπτυξη της κοινωνικής προστασίας με τον έλεγχο της λειτουργίας της και του κόστους της. Επειδή όμως η παρέμβαση αυτή δεν βασίζεται στη λογική του κόστους και του κέρδους, από το 19^ο αι και μετά εμφανίζεται οι πρώτες μορφές κοινωνικού κράτους. Στόχος του κράτους πρόνοιας ήταν η εξάλειψη της φτώχειας, της άγνοιας, της αθλιότητας, της ασθένειας και της ανεργίας (Κουκουφιλίππου , et al., 2016).

Ο εργαζόμενος πολίτης βρίσκεται πλέον στο επίκεντρο του καπιταλιστικού συστήματος το οποίο προσπαθεί να εφαρμόσει πολιτικές για την προστασία των ηλικιωμένων , την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών, την ενίσχυση των ανέργων, των απόρων των αναπήρων και της οικογένειας. Σε αυτό το σκοπό συμβάλλουν και τα εργατικά σωματεία και φιλανθρωπικές οργανώσεις που προωθούν τα δικαιώματα των εργαζομένων και συμμετέχουν σε κοινωνικές πολιτικές. Η κοινωνική πολιτική συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή αφού ασχολείται με τα γενικότερα κοινωνικά προβλήματα ενώ αναδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντική σε εμπόλεμες περιόδους. Πλέον, ως κοινωνική πολιτική εννοείται το σύνολο των μεθόδων και

των μορφών κοινωνικής δράσης που γίνεται βάσει στατιστικών και της λήψης μέτρων είτε προληπτικά είτε διαρθρωτικά με απώτερο σκοπό να περιορισθούν οι ανισότητες και να ευημερήσει η κοινωνία (Υφαντόπουλος, et al., 2009).

Ισχυρό βαθμό επιρροής έχουν οι επικρατούσες δομές ,το πολιτικό σύστημα αλλά και η καθημερινότητα των ανθρώπων που αντιλαμβάνονται διαφορετικά τις λειτουργίες, τους στόχους και την αναγκαιότητα της ύπαρξης και παρέμβασης της Κοινωνικής Πολιτικής .

Η υγεία , η ασφάλιση και η πρόνοια είναι τα κύρια πεδία που ασκείται η Κοινωνική Πολιτική μέσα από ένα σύνολο ρυθμίσεων και παροχών. Δεν εστιάζει όμως μόνο εκεί καθώς προκύπτουν ανάγκες και σε άλλους τομείς όπως η στέγαση, η εκπαίδευση , η ανεργία , ο κοινωνικός αποκλεισμός. Μέσω παρεμβάσεων ,δράσεων και κοινωνικών υπηρεσιών στοχεύει στην αντιμετώπιση των κοινωνικών φαινομένων και επιδιώκεται κοινωνική συνοχή και εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού (Σταθόπουλος 2005).

Το κράτος πρόνοιας αποτελεί θεμελιώδη κοινωνική δομή των ανεπτυγμένων κρατών. Περιγράφονται τρία μοντέλα για τα κράτη πρόνοιας σύμφωνα με την τυπολογία του Titmuss , στην οποία αποτυπώνεται η συσχέτιση της κοινωνικής πολιτικής με τη λειτουργία της ελεύθερης αγοράς. Πρώτα , αναφέρεται το «υπολειμματικό», δηλαδή το μοντέλο της πρώτης φάσης ανάπτυξης Κοινωνικής Πολιτικής στα δυτικά κράτη. Σε αυτό ο ρόλος του κράτους θεωρείται επικουρικός και παρέχει κοινωνική ασφάλιση. Η αγορά διαμορφώνει μηχανισμούς για την κάλυψη των αναγκών των πολιτών, ταυτόχρονα και η οικογένεια βαρύνεται με την ευθύνη της κάλυψης των αναγκών των μελών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του μοντέλου αποτελούν οι ΗΠΑ. Επόμενο μοντέλο είναι το «βιομηχανικό-ανταποδοτικό», στο οποίο κυριαρχεί η ατομική ευθύνη των εργαζομένων, σύμφωνα με το οποίο οι παροχές πρόνοιας γίνονται αντιληπτές ως κομμάτι της ανταποδοτικότητας της εργασίας τους, γι' αυτό και συμπεριλαμβάνονται στις αποδοχές τους. Δηλαδή , το κράτος έχει αναδιανεμητικό των κοινωνικών παροχών ρόλο, όμως οι πολίτες με δική τους ευθύνη τις προσδιόριζαν σε συνάρτηση με την εργασία τους και με ανταποδοτικούς όρους. Πρόκειται για το μοντέλο που εφαρμόστηκε στην Μεγάλη Βρετανία. Το τρίτο μοντέλο ονομάζεται «αναδιανεμητικό - θεσμικό», στο οποίο κεντρικές είναι οι έννοιες της κοινωνικής συνοχής και της ενιαίας συλλογικής ευθύνης . Έτσι τα κράτη που το υιοθετούν προάγουν την κάλυψη των

αναγκών όλων των πολιτών και όχι μόνο των ευπαθών. Γίνεται προσπάθεια να προλαμβάνονται τα προβλήματα και οι επιπτώσεις της λειτουργίας της ελεύθερης αγοράς, όπως η κοινωνική ανισότητα και η ανέχεια. Εφαρμόστηκε στις σκανδιναβικές χώρες. Όμως το μοντέλο αυτό θεωρήθηκε οικονομικά ασύμφορο και σταδιακά πήρε γραφειοκρατική μορφή. (Στασινοπούλου, 1995)

Τη δεκαετία του 1990, ο Espring-Andersen περιέγραψε τρεις τύπους του κράτους πρόνοιας, μελετώντας τις σχέσεις αγοράς – κράτους – οικογένειας. Κεντρικό σημείο στον ορισμό του είναι η προσπάθεια του κράτους να περιορίσει την τάση του καπιταλισμού σύμφωνα με την οποία η εργασία εμπορευματοποιείται. Το προνοιακό καθεστώς έρχεται να περιορίσει την εξάρτηση της ασφάλειας, της υγείας και την προστασίας των εργαζομένων από τη λειτουργία της αγοράς. (Σακελλαρόπουλος, 1999)

Στην προσέγγιση του Espring-Andersen, το «φιλελεύθερο» προνοιακό καθεστώς είναι εκείνο το μοντέλο στο οποίο η ελεύθερη αγορά κυριαρχεί και υποβαθμίζεται η κεντρική κρατική ρύθμιση. Έτσι, οι τομείς της κοινωνικής πρόνοιας, ασφάλισης και παροχών συρρικνώνονται και οι σχετικές πολιτικές αφορούν πολίτες σε πολύ δυσμενείς συνθήκες. Φαίνεται ότι είναι ένα μοντέλο που οδηγεί στην όξυνση των κοινωνικών ανισοτήτων, με χαρακτηριστικά παραδείγματα χωρών εφαρμογής τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία. Το επόμενο μοντέλο που περιγράφεται ονομάζεται «συντηρητικό/κορπορατιστικό». Βασικά χαρακτηριστικά του είναι η συσχέτιση των κοινωνικών παροχών με την ταξική θέση, η γραφειοκρατική διοίκηση και η δυναμική παρουσία των εργατικών ενώσεων. Αυτό το μοντέλο εφαρμόζεται σε ευρωπαϊκές χώρες όπως είναι η Γαλλία και η Γερμανία (Σακελλαρόπουλος, 1999). Το τρίτο μοντέλο εφαρμόζεται στις σκανδιναβικές χώρες και είναι το «σοσιαλδημοκρατικό/σκανδιναβικό μοντέλο». Σύμφωνα με αυτό, το κράτος αναδιανέμει τον πλούτο με το να εισπράττει τη φορολογία και αυτά τα ποσά να τα διοχετεύει στις κοινωνικές παροχές και την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής. Τις κοινωνικές παροχές τις δικαιούνται όλοι οι πολίτες. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα καθολικό δικαίωμα, το οποίο εκπορεύεται μόνο και μόνο από την ιδιότητα του πολίτη, και όχι από την ταξική θέση του καθένα (Kohl, 1981)

Σε αυτά τα μοντέλα προστέθηκε από τον Ferrara ένα ακόμα, που συμπυκνώνει τα χαρακτηριστικά των προνοιακών καθεστώτων του ευρωπαϊκού Νότου και που

εφαρμόζεται στην Ισπανία, την Πορτογαλία, την Ιταλία και την Ελλάδα. Πρόκειται για το νοτιοευρωπαϊκό/μεσογειακό μοντέλο, στο οποίο αναδεικνύεται ως πυλώνας για τις κοινωνικές παροχές η οικογένεια και η αλληλεγγύη των μελών της. Αυτό το μοντέλο χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη κοινωνικών ανισοτήτων, τη στασιμότητα, την αναποτελεσματικότητα, τη γραφειοκρατική οργάνωση και από κακώς κείμενα όπως η λειτουργία ενός πελατειακού συστήματος, η διαπλοκή και η διαφθορά (Χλέτσος).

Στα μοντέλα αυτά έχει ασκηθεί κριτική από διαφορετικές μεταξύ τους οπτικές. Από τη μία η λειτουργία τους έχει υπάρξει γραφειοκρατική και επιβαρυντική για την κρατική οικονομία και από την άλλη ταυτόχρονα έχει φανεί αλυσιτελής σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων και της φτώχειας. Για την υπέρβαση αυτών των δυσλειτουργικών πλευρών διαμορφώθηκε το πλουραλιστικό/μικτό μοντέλο, στο οποίο επιχειρείται η σύνθεση των διαφορετικών παραμέτρων, των αντιθέσεων κράτους και ελεύθερης αγοράς. Μέσα από αυτήν τη σύνθεση και τη συνύπαρξη μπορεί να προκύψει η ανάπτυξη ενός μοντέλου κοινωνικής πολιτικής και παροχών που θα έχει χαμηλό κόστος. Εδώ συνυπάρχουν – με διαφορετικούς τρόπους και σε διαφορετικό βαθμό – το κράτος, η αγορά και μικρότεροι παράγοντες όπως η οικογένεια και η κοινωνία των πολιτών για την κάλυψη αναγκών (Στασινοπούλου).

Γύρω από την ανάπτυξη της κρατικής πρόνοιας έχουν διαχρονικά υπάρξει σημαντικές ιδεολογικές ζυμώσεις και αντιπαραθέσεις. Κύρια σημεία προβληματισμού και κριτικής έχουν αποτελέσει η αναποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων πολιτικών σε ό,τι αφορά την ανάσχεση των κοινωνικών ανισοτήτων, το γεγονός ότι επωφελούνται κυρίως πολίτες που ανήκουν σε υψηλά και μεσαία στρώματα, καθώς και η διόγκωση της γραφειοκρατίας, η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, ο συγκεντρωτισμός των σχετικών φορέων και η εμφάνιση κρουσμάτων διαφθοράς, διαπλοκής και αδιαφάνειας. Ένα ακόμα σημείο είναι η παρατήρηση ότι το άτομο μοιάζει να εξαρτάται σημαντικά από το κράτος πρόνοιας σε βάρος της προσωπικής του ευθύνης (Σακελλαρόπουλος, 1999). Η κριτική αυτή προερχόταν από διαφορετικές μεταξύ τους ιδεολογικές φωνές: σοσιαλδημοκρατικές, μαρξιστικές και νεοφιλελεύθερες. Υπήρξαν όμως και προσεγγίσεις που με τρόπο που χαρακτηρίζεται ως ψυχραιμότερος επιχείρησαν να δώσουν εναλλακτικές (Στασινοπούλου, 2006).

Η σοσιαλδημοκρατική οπτική εστιάζει στην αντιμετώπιση της κοινωνικής ανισότητας και της φτώχειας και προάγει την ισότητα, την ευημερία και την αλληλεγγύη,

θεωρώντας καθοριστική τη συμβολή του κράτους με τρόπο καθολικό, απευθυνόμενο σε όλους τους πολίτες με την παροχή κοινωνικών αγαθών (Στασινοπούλου,2006). Εντός της σοσιαλδημοκρατικής οπτικής αναδύθηκαν μικρότερα ρεύματα, με κάποιες μεταξύ τους διαφοροποιήσεις. Το φαβιανό μοντέλο υποστηρίζει ότι το κράτος οφείλει να έχει μία πιο ουδέτερη στάση και να μεριμνά κυρίως για τις λιγότερο προνομιούχες κοινωνικές ομάδες. Σημαντικό ρόλο για την χάραξη πολιτικών διαδραματίζει ομάδα ειδικών επιστημόνων. Ο προνοιακός ρεφορμισμός υπερασπίζεται τη συνύπαρξη κρατικών και άλλων φορέων κοινωνικής πολιτικής (Στασινοπούλου). Ένα τρίτο ρεύμα είναι αυτό της ριζοσπαστικής διοίκησης, σύμφωνα με το οποίο το κράτος οφείλει να έχει ισχυρό ρόλο στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Στη σύγχρονη σοσιαλδημοκρατική προσέγγιση, θεωρείται ωφέλιμη η συνύπαρξη και ταυτόχρονη λειτουργία κρατικών και μη κρατικών φορέων κοινωνικής πολιτικής, της οικογένειας και της κοινωνίας των πολιτών (Στασινοπούλου,2006)

Σύμφωνα με τη μαρξιστική θεώρηση, το κράτος αναδεικνύεται στο μείζονα ρυθμιστή της εξάλειψης των κοινωνικών ανισοτήτων και οφείλει να λειτουργεί προς όφελος της κοινωνίας, προστατεύοντας τους εργαζόμενους έναντι του κεφαλαίου και του καπιταλιστικού συστήματος. Η επίτευξη της κοινωνικής πρόνοιας για όλους τους πολίτες μπορεί να κατακτηθεί μόνο μέσα από την άσκηση σοσιαλιστικής κρατικής παρεμβατικής πολιτικής (Στασινοπούλου, 2006).

Στο νεοφιλελεύθερο πνεύμα, προάγεται η ενίσχυση της λειτουργίας της ελεύθερης αγοράς, η μείωση των κρατικών παρεμβάσεων και η ιδιωτικοποίηση της κρατικής πρόνοιας. Οι πολίτες καλούνται να διασφαλίσουν κοινωνικά αγαθά και υπηρεσίες αγοράζοντάς τα. Το γεγονός ότι θα τα πληρώνουν θεωρείται ότι διασφαλίζει την αξία και την ποιότητα των αγαθών και των υπηρεσιών αυτών. Φορείς όπως η οικογένεια, η κοινωνία των πολιτών και οι τοπικές κοινότητες αναλαμβάνουν ρόλο κάλυψης αναγκών και προαγωγής της κοινωνικής συνοχής με δράσεις αλληλεγγύης, φιλανθρωπικές και εθελοντικές (Σακελλαρόπουλος,1999; Στασινοπούλου, 2006). Στο μοντέλο αυτό το κράτος -που έχει επικριθεί ως γραφειοκρατικό, αναποτελεσματικό, συγκεντρωτικό και κοστοβόρο- γίνεται ευέλικτο, πιο αποτελεσματικό και λιγότερο δαπανηρό, υποστηρίζοντας όσους βρίσκονται σε πραγματική ανάγκη και ενδυναμώνοντας την αυτονομία του κάθε ατόμου (Στασινοπούλου ,2006)

1.3 Κοινωνική Πολιτική στην Ευρώπη

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, η Κοινωνική Πολιτική δεν είναι ένα θέμα το οποίο θα μπορούσε να αφήσει αδιάφορη την Ε.Ε. . Βέβαια, η εξέλιξη της Κοινωνικής Πολιτικής σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, είναι κάτι το οποίο συνέβη με την πάροδο των ετών.

Η νομική βάση για την κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης εδράζεται στα αρ.3, 9,10,19, 45-48, 145-150 και 151-161 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

Στο άρ.151 της ΣΛΕΕ καθορίζονται οι εξής στόχοι: η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας , η προώθηση της απασχόλησης, η παροχή κοινωνικής προστασίας, η ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου, η ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων με τρόπο που θα βελτιώσουν το επίπεδο απασχόλησης και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

1.3.1 Κατοχύρωση κοινωνικής πολιτικής μέσω Συνθήκων

Από τη συνθήκη της Ρώμης έως τη Συνθήκη του Μάαστριχτ

Υπό την προοπτική της ελεύθερης κυκλοφορίας ανάμεσα στα κράτη μέλη για την αναζήτηση εργασίας στην κοινή αγορά στη Συνθήκη της Ρώμης, το 1957, προβλέφθηκε ο εναρμονισμός των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών. Διασφαλιζόταν η αρχή της ισότητας στην αμοιβή ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες με άμεση ισχύ και προβλεπόταν η ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ).

Το 1985, η Ενιαία Ευρωπαϊκή πράξη (ΕΕΠ) εισήγαγε νέες διατάξεις κοινωνικής πολιτικής και στόχευε στην στήριξη και ενίσχυση της ευρωπαϊκής κοινωνικής συνοχής. Προτάθηκε το πλαίσιο για τη διασφάλιση της υγείας και της ακεραιότητας των εργαζομένων των κρατών μελών. Το 1989, καθιερώθηκε ο Κοινοτικός χάρτης των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων , ο οποίος καθόριζε τα βασικά δικαιώματα των εργαζομένων. Έτσι άνοιξε ο δρόμος της πολιτικής ολοκλήρωσης και της οικονομικής

και νομισματικής ένωσης, που κατοχυρώθηκαν με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ ,το 1992. Τότε θεσμοθετήθηκε η αρχή της επικουρικότητας στην κοινωνική πολιτική όπου βασικό ρόλο στην αντιμετώπιση κοινωνικών φαινομένων είχε το κράτος για κάθε μέλος της Ένωσης και μόνο εάν δεν μπορούσε να τα αντιμετωπίσει , υπήρχε παρέμβαση της Κοινότητας. (Σακελλαρόπουλος , 2001)

Από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ έως τη Συνθήκη της Λισαβόνας

Με τη συνθήκη του Άμστερνταμ, το 1997, τα κράτη μέλη συμφώνησαν να συμπεριλάβουν στο κείμενο της Συνθήκης της ΕΚ τη συμφωνία για την Κοινωνική Πολιτική με ορισμένες αλλαγές. Με το άρθρο 153 προβλέφθηκε η έννοια της «συνεργασίας» αντί της συναπόφασης το περιεχόμενο της οποίας διευρύνθηκε σε θέματα σχετικά με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και τους διακινούμενους κοινοτικούς εργαζόμενους. Με το νέο άρ.19 η ΕΚ ανέλαβε να αναπτύξει δράση κατά των διακρίσεων λόγω φύλου, καταγωγής, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού ενώ ακολούθησαν δυο οδηγίες για την ίση μεταχείριση προσώπων ανεξαρτήτως καταγωγής και για τη δημιουργία ενός πλαισίου σχετικά με την ισότητα στην εργασία και την απασχόληση γενικότερα. Επίσης στη Συνθήκη συμπεριλήφθηκε η προώθηση ενός ανώτερου επιπέδου απασχόλησης με τον συντονισμό των κρατών μελών. Το 2000 εκπονήθηκε στη Νίκαια ο Χάρτης για τα θεμελιώδη δικαιώματα της ΕΕ με τη δημιουργία της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας για την προώθηση της συνεργασίας σε πολιτικές κοινωνικής προστασίας (άρ.160 ΣΛΕΕ). Το 2007 συστάθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση, ρόλος του οποίου είναι η στήριξη σε απολυμένους λόγω παγκόσμιων αλλαγών. Στη Συνθήκη της Λισαβόνας το 2007 άρχισε να προωθείται περισσότερο η κοινωνική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την επισήμανση των κοινωνικών στόχων μεταξύ των οποίων είναι η πλήρης απασχόληση, η προστασία των ατομικών , εργασιακών και κοινωνικών δικαιωμάτων .

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων διαθέτει ίδια δεσμευτική ισχύ με τις Συνθήκες. Περιλαμβάνει την παγίωση της κοινωνικής πολιτικής και τα λεγόμενα «δικαιώματα αλληλεγγύης» , ειδικότερα στα δικαιώματα

των εργαζομένων που αφορούν στην ενημέρωση , στη συμμετοχή διαπραγμάτευσης , στους δίκαιους όρους απασχόλησης και στην κοινωνική ασφάλιση και πρόνοια.

Μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας

Με αφορμή την οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2010 χαράχθηκε η στρατηγική «Ευρώπη 2020» η οποία στόχευε στη διεύρυνση της απασχόλησης με σκοπό την εδαφική και κοινωνική συνοχή. Στην Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Ελλάδα οι πολιτικές λιτότητας που επήλθαν μετά τη μακροχρόνια ύφεση και τη δημοσιονομική προσαρμογή, δοκιμάζουν τα όρια αντοχής της κοινωνικής πολιτικής. Αφενός μεν παρατηρείται μια αύξηση των αναγκών, αφετέρου δε οι πόροι που μπορούν να διατεθούν για να ικανοποιηθούν αυτές περιορίζονται συνεχώς (Σκαμνάκης & Χάρδας, 2017).

Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» είχε πέντε στόχους, μεταξύ των οποίων η άρση του κινδύνου της φτώχειας μέχρι το 2020 και η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης σε 75% για την ηλικιακή ομάδα 20-64 με πρωτοβουλίες για την προώθηση νέων δεξιοτήτων και θέσεων εργασίας, τη βελτίωση της κινητικότητας, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Το 2014 δημιουργήθηκε το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Άπορους (F.E.A.D.) με στόχο την παροχή είτε υλικής και επισιτιστικής βοήθεια καθώς και κοινωνικής ενσωμάτωσης συγκεκριμένων ομάδων απόρων.

Πρόσφατα έγινε η διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Πυλώνα για τα Κοινωνικά Δικαιώματα, ο οποίος διατυπώνει αρχές και δικαιώματα απαραίτητα για την εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών εργασίας και συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας. Συγκεκριμένα ο Πυλώνας αυτός στοχεύει σε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες :

Η ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας

Επικεντρώνεται στην εκπαίδευση και συνεχή επιμόρφωση με στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων με σκοπό κάθε άνθρωπος να μπορεί να ανταπεξέλθει στις συνεχόμενες αλλαγές. Στην εξάλειψη του φαινομένου της διάκρισης λόγω φύλου, εθνικότητας, αναπηρίας, ηλικίας , σεξουαλικού προσανατολισμού και να στοχεύσει στη διασφάλιση ίσων ευκαιριών και ίσης μεταχείρισης σε όλους τους τομείς όπως της εργασίας,

εκπαίδευσης, κοινωνικής προστασίας και παροχών. Ενίσχυση και συνεχή υποστήριξη για την εύρεση απασχόλησης .

Δίκαιοι όροι εργασίας

Στόχος είναι η ίση μεταχείριση των εργαζομένων ανεξαρτήτως της διάρκειας και της εργασιακής σχέσης που απασχολούνται. Στοχεύει στην απασχόληση αορίστου χρόνου και στην συμμόρφωση των εργοδοτών σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο και τις συλλογικές συμβάσεις. Μισθοί δίκαιοι και επαρκείς ώστε να επιτρέπεται αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο και προστασία σε περίπτωση απολύσεων. Ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου ,της συνεχούς ενημέρωσης και τη συμμετοχή των εργαζομένων. Εναρμόνιση μεταξύ της απασχόλησης και της προσωπικής ζωής. Αναπροσαρμογή του περιβάλλοντος εργασίας με βασικά χαρακτηριστικά την ασφάλεια ,την υγεία και την βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

Κοινωνική προστασία και ένταξη

Προάγει την εκπαίδευση των παιδιών που μεγαλώνουν σε μειονεκτούντα περιβάλλοντα να έχουν ίσες ευκαιρίες . Κάθε άνθρωπος που ανήκει σε διαφορετικές κατηγορίες απασχόλησης να έχει κοινωνική προστασία. Οι άνεργοι καθώς και οι άνθρωποι που δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους ώστε να διασφαλίζουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης να ενισχύονται από επιδόματα ανεργίας και το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα , σε συνδυασμό όμως με την δημιουργία κινήτρων για να μπορούν να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας. Δικαίωμα σε ηλικιωμένους να έχουν πόρους για να μπορούν να ζήσουν αξιοπρεπώς και ενισχυμένη υγειονομική περίθαλψη. Ένταξη ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας όσο και στην κοινωνία. Παροχή υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας και προστασίας. Διασφάλιση στέγασης και βοήθειας για τους άστεγους και τις ευάλωτες ομάδες για να καταφέρουν να ενταχθούν και προσβασιμότητα σε βασικές υπηρεσίες .

Οι πρωτοβουλίες αυτές πρόκειται να αναληφθούν κατά τη διάρκεια της τρέχουσας θητείας (έως τέλος 2024). (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Hoffman 2021)

Οι πόροι της Ε.Ε προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (Ε.Δ.Ε.Τ.) τα οποία είναι :

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), που έχει σαν στόχο την ανάπτυξη διαφόρων περιφερειών της ΕΕ.

Το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), το οποίο ενισχύει έργα στους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος.

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), που στοχεύει στην αντιμετώπιση προκλήσεων που προκύπτουν σε αγροτικές περιοχές της ΕΕ.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), το οποίο προάγει την υιοθέτηση πρακτικών βιώσιμης αλιείας και την διαφοροποίηση των οικονομιών με στόχο την βελτίωση της ποιότητας ζωής κατά μήκος των ευρωπαϊκών ακτών.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Οι στόχοι του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου είναι η ενίσχυση των τομέων της απασχόλησης και της κινητικότητας των εργαζομένων, της εκπαίδευσης, της εξάλειψης της φτώχειας, της ψηφιακής και πράσινης μετάβασης με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, της παροχής εξειδίκευσης και της ενίσχυσης της κοινωνικής ένταξης. Λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση εξαιρετικών περιστάσεων και η δυνατότητα πρόσβασης σε υγειονομική περίθαλψη και σε άτομα που δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα φτώχειας. Αποσκοπεί δηλαδή σε μια διεύρυνση ευνοϊκών παροχών για όλες τις κατηγορίες πολιτών.

Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία σε αριθμούς

Από το παραπάνω προκύπτει ότι οι πόροι που προέρχονται από το ΕΚΤ μειώθηκαν στην προγραμματική περίοδο 2014-2020.

1.5 Ανακεφαλαίωση

Συνοψίζοντας , στο παραπάνω κεφάλαιο αναφέρθηκε η έννοια και οι στόχοι της Κοινωνικής Πολιτικής καθώς και η ιστορική εξέλιξη της Κοινωνικής Πολιτικής στην Ευρώπη. Οι δεσμεύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω Συνθήκων, η διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Πυλώνα για τα Κοινωνικά Δικαιώματα καθώς και η χρήση πόρων που προέρχονται από τα ΕΔΕΤ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 -ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

2.1. Εισαγωγή

Στο ακόλουθο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η διαμόρφωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μετά την εφαρμογή του νόμου «Καλλικράτη». Οι περικοπές που εφαρμοσθήκαν στους Δήμους εξαιτίας των μνημονίων αλλά και συγχρόνως οι προκλήσεις που είχαν να αντιμετωπίσουν οι Δήμοι ως προς τους ανθρώπους που ζητούσαν υποστήριξη λόγω της οικονομικής κρίσης.

2.2. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση σήμερα

Με το νομοσχέδιο «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (Ν.3852/2010) αναδιοργανώθηκε η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Με το νόμο του «Καλλικράτη» μεταβιβάστηκαν στους δήμους κοινωνικές αρμοδιότητες αλλά προστέθηκαν και νέες. Υποστηρίζεται όμως, ότι η υποχρεωτική συγχώνευση και κατάργηση δημοτικών θυγατρικών προσώπων αποδυνάμωσε τους ΟΤΑ γιατί ενώ από τη μια μεριά απέκτησαν σημαντικές αρμοδιότητες σε θέματα κοινωνικής πολιτικής οι πρωτοβουλίες αυτές δεν είχαν συντονισμό. Η Αποκέντρωση της κρατικής μέριμνας σε συνδυασμό με την μείωση της χρηματοδότησης από την κεντρική διοίκηση, όξυνε τις κοινωνικές ανισότητες και δυσχέρανε τη λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών. Ωστόσο, παρατηρείται ότι αν και επήλθε μεταρρύθμιση στην τοπική αυτοδιοίκηση με μείωση του αριθμού των δήμων, λόγω των περικοπών που εφαρμόστηκαν εξαιτίας των δυο μνημονίων (μείωση προσωπικού και πόρων) οι Δήμοι έχασαν ένα μεγάλο μέρος του προσωπικού τους (μέσω απολύσεων ή εθελούσιας εξόδου) σε συνδυασμό με τη μείωση των κρατικών επιχορηγήσεων κατά 50% (Χλέπας, Γούπιος και Σαπουνάκης, 2014: 18). Το προσωπικό των Δήμων μειώθηκε κατά 12% ενώ οι δαπάνες μισθοδοσίας κατά 28%. (www.aftodioikisi.gr/ota/dimoi/i-aimorragia-tou-prosopikou-ton-dimon-poso-meiothikan-airetoi-kai-ergazomenoi-se-tria-xronia/). Στην παρούσα έρευνα θα διερευνηθεί τόσο το ζήτημα της στελέχωσης όσο και της χρηματοδότησης και τι επιρροή έχει στην ανάπτυξη φροντίδας και πρόνοιας.

Διάδοχος του προγράμματος Καλλικράτη είναι το Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι» (Ν.4555/2018). Πλέον η χώρα διαιρείται σε 332 δήμους , σε 13 περιφέρειες και 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις. Οι δήμοι είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν τον πρώτο βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με τις Περιφέρειες να συγκροτούν τον δεύτερο βαθμό.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρουσίαση ότι οι περικοπές αυτές έγιναν αν και η Ελλάδα όσον αφορά το ποσοστό δαπανών διοίκησης επί του συνόλου των δημοσίων δαπανών εμφάνιζε από τα μικρότερα ποσοστά στην Ευρώπη (όχι πάνω από 5% πριν το ξέσπασμα της κρίσης) αλλά και το συνολικό χρέος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ήταν από τα χαμηλότερα στην Ευρώπη (Σκαμνάκης, 2016).

Εμφανίζεται ότι το ελληνικό κράτος δαπανούσε πόρους που όμως διοχετεύονταν κυρίως στην κάλυψη συντάξεων και διασφάλισης ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και όχι στην κατεύθυνση για την μείωση των ανισοτήτων και της φτώχειας. Παρουσιάζεται ένα κράτος όπου οι δομές κοινωνικής φροντίδας και προστασίας βρίσκονται σε ένα πρώιμο στάδιο και συγκεκριμένα τα κοινωνικά φαινόμενα που εμφανίζονταν μπορούσαν να υποστηριχτούν κυρίως από την οικογένεια και τους συγγενείς οι οποίοι επλήγησαν μετά από την οικονομική κρίση (Papadopoulos and Roumpakis, 2013).

Όσον αφορά την Κοινωνική Πολιτική, κάνοντας μια ιστορική ανασκόπηση, μπορούμε να πούμε ότι η Ελλάδα παραδοσιακά εμφάνιζε μια αδυναμία και αναποτελεσματικότητα στους μηχανισμούς κοινωνικής προστασίας (Ζαμπραλούκου και Κούση, 2014). Μετά τον πόλεμο και την προσπάθεια για κοινωνική ανάπτυξη η κοινωνική προστασία δε συμπορεύεται με αυτή, ενώ μια σχετική προσπάθεια αρχίζει να γίνεται από τη δεκαετία του 80 και μετά, αν και η δημιουργία δομών κοινωνικής προστασίας δεν ολοκληρώθηκε ώστε να μπορούμε να πούμε ότι μπορούσαν να παρέμβουν αποφασιστικά στο ευρύτερο περιβάλλον και πεδίο της κοινωνικής και οικονομικής ελληνικής πραγματικότητας χαρακτηριζόμενες από μια αποσπασματικότητα και ασυνέχεια (Ματσαγγάνης, 2011) κι έτσι δεν έχουμε κάποια ουσιαστική μεταβολή στα επίπεδα της φτώχειας και της κοινωνικής ανισότητας (Πετμεζίδου - Παπαθεοδώρου, 2004). Από τα παραπάνω βλέπουμε ότι η κατεύθυνση της κεντρικής εξουσίας ήταν αναποτελεσματική και ασυνεχής και αναδύθηκε το

συγκεκριμένο ζήτημα και από τις συνεντεύξεις που διενεργήθηκαν στην Δημοτική Κοινωνική Υπηρεσία.

Αρμοδιότητα των Δήμων και των Κοινοτήτων είναι η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες πρέπει να δρουν για τη βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων αλλά και τα πολιτιστικά και πνευματικά ενδιαφέροντα των κατοίκων. Οι θεσμοί πρωτοβάθμιας διοίκησης θέτουν σε εφαρμογή ένα συνδυασμό τοπικών και κεντρικών πολιτικών (Σκαμνάκης 2006) και συμβάλλουν στην ανάπτυξη και την ενίσχυση της φροντίδας και της πρόνοιας. Βασικοί πυλώνες της δράσης τους είναι η δυνατότητά τους ως θεσμοί να προγραμματίζουν και να πραγματοποιούν παρεμβάσεις σε θέματα των αρμοδιοτήτων τους με βάση τις τοπικές και κοινωνικές συνθήκες και η διατήρηση ενός βαθμού αυτονομίας ώστε να χαράσσουν παρεμβάσεις ιδιαίτερα όσον αφορά τον τομέα της κοινωνικής προστασίας. Διανύουμε μια περίοδο κατά την οποία έχουν γίνει βήματα προς την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων και της αυτονομίας των Δήμων (Skamnakis and Pantazopoulos, 2015).

Συνίσταται ανάγκη στροφής από το παραδοσιακό κοινωνικό κράτος (επιδοματικές παρεμβάσεις) και τις « κρατικοντρικές» δομές σε επιμερισμό και διαχωρισμό αρμοδιοτήτων και δράσεων που πρέπει να αναλάβουν οι αποκεντρωμένες αρχές και οι ΟΤΑ. (Ξ. Κοντιάδη /Δ. Απίστουλα, 2006).

Σε συνδυασμό με το ρόλο της ΕΕ ως ανωτέρω στην ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής είναι σημαντικό πλέον να υπάρχει ενίσχυση των δράσεων μέσω του Εταιρικού Σύμφωνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) με τη χρήση πόρων από τα Ευρωπαϊκά και Διαρθρωτικά Ταμεία (Ε.Δ.Ε.Τ). Εδώ επισημαίνεται το γεγονός ότι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης χρηματοδοτούνται ως επί το πλείστον από πόρους της ΕΕ όμως δε σημαίνει ότι η χάραξη των πολιτικών γίνεται απαραίτητα από την ΕΕ αλλά τα προγράμματα λαμβάνουν υπόψιν τις εθνικές ανάγκες. Αντίθετα, η διαχείριση των πόρων και η οργάνωση των διαδικασιών επηρεάζονται άμεσα από την ΕΕ ως είναι αναμενόμενο. Η Κοινωνική Πολιτική και η λειτουργία των θεσμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική στην Ελλάδα λόγω έλλειψης αυτονομίας και εξαιτίας της οικονομικής κρίσης των πρόσφατων χρόνων. Η οικονομική κατάσταση επιδρά αποφασιστικά στο επίπεδο των κοινωνικών πολιτικών που θα εφαρμοσθούν. Υφίσταται η άποψη ότι ενώ σημαντικοί πόροι του ΕΣΠΑ την

περίοδο 2007 έως 2013 χρησιμοποιήθηκαν για την οργάνωση κοινωνικών δομών και ενίσχυσης των φτωχών, με το πρόγραμμα Καλλικράτης οι Δήμοι αποδυναμώθηκαν ιδιαίτερα με τη μείωση εξειδικευμένου προσωπικού σε περιόδους που λόγω κοινωνικής και οικονομικής κρίσης, καθίστανται ολοένα και περισσότερο απαραίτητοι (Σκαμνάκης 2016).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθούμε στις αρμοδιότητες των Δήμων και τις δράσεις τις οποίες μπορούν να υλοποιήσουν. Σε αυτές περιλαμβάνονται:

Η λειτουργία βρεφονηπιακών, βρεφικών, παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων, Κ.Α.Π.Η., κέντρων αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία αλλά και η εφαρμογή προγραμμάτων.

2.2.1 Συγκεκριμένοι αποδέκτες των κοινωνικών υπηρεσιών

Οι ΟΤΑ δραστηριοποιούνται για την παροχή Κοινωνικής Πολιτικής σε ομάδες ή κατηγορίες ανθρώπων που έχουν ιδιαίτερες ανάγκες. Οι ομάδες αυτές είναι: α) Τα άτομα με αναπηρία. Για τα άτομα αυτά πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα ώστε να λαμβάνουν μια ειδική αγωγή και εκπαίδευση επαγγελματική προκειμένου να αναπτύξουν και να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους αλλά και να μπορέσουν κι αυτά να ενταχθούν στην παραγωγική διαδικασία. β) Η δεύτερη κατηγορία ατόμων αφορά τις γυναίκες. Οι γυναίκες συχνά πέφτουν θύματα διακρίσεων λόγω φύλου και χρειάζονται μια υποστήριξη προκειμένου να ενταχθούν στην παραγωγή, ενώ πολύ σημαντική είναι η στήριξη των εργαζόμενων μητέρων. γ) Η επόμενη κατηγορία αφορά τα απροστάτευτα παιδιά ή τις οικογένειες με παιδιά που αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα με διανοητικές ή σωματικές αδυναμίες. δ) Επόμενη κατηγορία πολιτών που χρειάζεται υποστήριξη είναι οι μετανάστες δεδομένου ότι οφείλουμε την ισότιμη ένταξη τους στην κοινωνία. ε) Τέλος, μια κατηγορία που χρήζει μέριμνας είναι αυτή των τοξικομανών. Οι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης μπορούν να συμβάλουν στην απεξάρτηση και την επανένταξη των ατόμων αυτών στην κοινωνία με κάποια μορφή απασχόλησης και καταπολέμηση της περιθωριοποίησης.

2.2.2 Κοινωνικά Προγράμματα των Δήμων

Μέσα με τα οποία ασκείται η Κοινωνική Πολιτική στην Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι η οικονομική βοήθεια με τη μορφή επιδομάτων, η ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη, η ίδρυση κέντρων επαγγελματικής εκπαίδευσης και προστασίας, η δημιουργία κινήτρων για την απασχόληση, η θέσπιση στεγαστικών προγραμμάτων και η δημιουργία του θεσμού των κοινωνικών λειτουργών. Επίσης οι οργανισμοί πρόνοιας και διάφορα άλλα νομικά πρόσωπα έχουν ως ρόλο την παροχή υπηρεσιών. Ιδιαίτερα όσον αφορά τους Δήμους αυτοί έχουν τη δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης κοινωνικών προγραμμάτων που αφορούν την υγεία, την προστασία ηλικιωμένων, την παροχή υπηρεσιών σε γυναίκες και παιδιά. Οι δήμοι της Ελλάδας παρέχουν πληθώρα από υπηρεσίες με κοινωνικό χαρακτήρα, όπως αναφέρονται παρακάτω

1. Προγράμματα πρόληψης: Τα προγράμματα πρόληψης διενεργούνται από τους Δήμους με τη μεσολάβηση των δημοτικών ιατρείων και των συμβουλευτικών σταθμών. Στα πλαίσια αυτά οι Δήμοι συνεργάζονται με άλλους φορείς, π.χ το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. για την λειτουργία προγραμμάτων απεξάρτησης από τα ναρκωτικά.

2. Προγράμματα για τη φροντίδα των ηλικιωμένων

Στα προγράμματα αυτά περιλαμβάνεται η ιατρική περίθαλψη και φροντίδα. Σκοπός είναι η πρόληψη των βιολογικών ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων ώστε να παραμείνουν οι ηλικιωμένοι ισότιμα και ενεργά μέλη της κοινωνίας. Επίσης η παροχή συμβουλευτικής και ψυχοσυναισθηματικής στήριξης, καθώς και η κοινωνική φροντίδα των ηλικιωμένων και των οικογενειών τους. Παρέχεται φυσιοθεραπεία, εργοθεραπεία, επιμόρφωση μέσω διαλέξεων για θέματα υγείας και προγράμματα εθελοντισμού. Όλα τα παραπάνω διενεργούνται σε συνεργασία με ειδικούς φορείς σχετικά με τα προβλήματα και της ανάγκες των ηλικιωμένων, και σε συνεργασία με το κοινωνικό σύνολο. Στελεχώνονται από γιατρό, κοινωνικούς λειτουργούς φυσιοθεραπευτές, εργοθεραπευτή, επισκέπτρια υγείας, νοσηλεύτρια. Τέτοια προγράμματα είναι τα Κ.Α.Π.Η., τα Κ.Η.Φ.Η. και το Βοήθεια στο Σπίτι.

3. Προγράμματα πρόνοιας

Τα προγράμματα πρόνοιας αφορούν τα άτομα με αναπηρία και προσφέρουν δημιουργική απασχόληση καθώς και την κοινωνική τους ένταξη. Περαιτέρω, για τους άπορους προβλέπεται η παροχή επιδομάτων ή άλλο είδος στήριξης όπως υπηρεσίες συμβουλευτικής υποστήριξης σε θέματα όπως η εύρεση εργασίας, μαθησιακή στήριξη παιδιών, ενώ σε ειδικές κατηγορίες όπως Ρομά, μετανάστες κτλ. τα προγράμματα αποβλέπουν στην κοινωνική τους ένταξη και στην αναβάθμιση του βιοτικού τους επιπέδου. Τέτοιες Δομές είναι τα Κέντρα Κοινότητας και τα Διευρυμένα Κέντρα Κοινότητας.

4. Τα κέντρα υποδοχής και στήριξης αστέγων

Στο σημείο αυτό σημαντικό είναι να αναφερθούν κάποια πράγματα για τα κέντρα υποδοχής αστέγων. Στα κέντρα υποδοχής αστέγων λειτουργούν υποδομές όπως: Ανοικτά κέντρα ημέρας, υπνωτήρια, ξενώνες μεταβατικής φιλοξενίας και υποστηριζόμενα διαμερίσματα (<http://www.astegoi.gov.gr/index.php/en/giapolites/domes-ypiresies>, 2021). Στα ανοικτά κέντρα ημέρας τα οποία είναι ανοικτές δομές παρέχεται βοήθεια για την αντιμετώπιση βασικών αναγκών των αστέγων. Περιλαμβάνουν ψυχοκοινωνική, πρωτοβάθμια υγειονομική φροντίδα και υγιεινή καθώς και άλλες υπηρεσίες συμβουλευτικές (νομικές, ψυχολογικές) και βοήθεια στην εργασιακή επανένταξη. Τα υπνωτήρια συνίστανται από δομές άμεσης φιλοξενίας που προσφέρουν κατάλυμα τη νύχτα για επείγουσες καταστάσεις αυτών που ζουν στο δρόμο. Και αυτά μπορούν να προσφέρουν ανάλογες υπηρεσίες με τα ανοικτά κέντρα ημέρας. Οι ξενώνες μεταβατική φιλοξενίας, οι οποίοι προσφέρουν μια παρόμοια γκάμα υπηρεσιών, προσφέρουν στέγαση και φιλοξενία για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Τέλος, υπάρχει η δυνατότητα παροχής καταλύματος για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα σε «υποστηριζόμενα διαμερίσματα» δηλαδή διαμερίσματα αυτόνομης διαβίωσης τα οποία είτε έχουν μισθωθεί από το Φορέα Λειτουργίας, είτε ανήκουν σε αυτόν, είτε παραχωρούνται.

Κι εδώ παράλληλα παρέχονται πρόσθετες υπηρεσίες και συμβουλευτική όπως στις άλλες περιπτώσεις ανωτέρω. Ένα παράδειγμα λειτουργίας ΚΥΑΔΑ είναι αυτό του δήμου Αθηναίων το οποίο ξεκίνησε να λειτουργεί το 2005. Στα πλαίσια λειτουργίας του προσφέρονται υπηρεσίες ανοικτού κέντρου σίτισης, ξενώνες, κοινωνικό

παντοπωλείο, πρόγραμμα «αλληλεγγύη στην οικογένεια», βοήθεια στο δρόμο λειτουργία κόμβου αλληλοβοήθειας πολιτών, αθηναϊκής αγοράς και Κοινωνικού φαρμακείου. Σημειώνεται ότι το Κέντρο Υποδοχής Αστέγων του Δήμου Αθηναίων (ΚΥΑΔΑ) παρόλο που σταθερά ενισχύει τις ευπαθείς ομάδες ανθρώπων έχει ανάγκη τη συνδρομή των άλλων πολιτών με τη χορηγία τροφίμων, ρουχισμού και φαρμάκων που αποτελούν είδη πρώτης ανάγκης.

5. Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης

Σημαντική κοινωνική παροχή είναι και τα προγράμματα κοινωνικής κατάρτισης που χρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ και έχουν ως σκοπό να εντάξουν στην παραγωγική διαδικασία νέους άνεργους και γυναίκες.

6. Οι δημοτικοί σταθμοί

Η λειτουργία των παιδικών σταθμών, των βρεφικών ή και των βρεφονηπιακών σταθμών είναι στη δικαιοδοσία των δήμων ενώ οι δαπάνες για τη συντήρηση και τη λειτουργία τους επιχορηγούνται από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (Κ.Α.Π.) που προέρχονται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό . Επίσης , πόροι προέρχονται από το πρόγραμμα Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής, ένα πρόγραμμα της Ε.Ε. , που απευθύνεται σε άνεργες ή εργαζόμενες μητέρες (και πατέρες που έχουν την επιμέλεια) με χαμηλά εισοδήματα που επιθυμούν να εγγράψουν τα τέκνα τους σε δομές παροχής φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών, νηπίων, παιδιών, εφήβων και ατόμων με αναπηρία ,ώστε να διευκολυνθούν να εναρμονίσουν τους απαιτητικούς και αντικρουόμενους ρόλους τους μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. (Ε.Ε.Τ.Α.Α., 2020)

2.3 Ανακεφαλαίωση

Στο παρόν κεφάλαιο αναφερθήκαμε στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και πως αναδιοργανώθηκε μετά από την απόφαση της κεντρικής διοίκησης να μεταβιβάσει

κοινωνικές αρμοδιότητες στους Δήμους. Η άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης υλοποιείται μέσω προγραμμάτων και κέντρων για την προστασία των ανθρώπων οι οποίοι βιώνουν κρίσιμα ζητήματα φτώχειας και υγείας. Βασικός φορέας χρηματοδότησης είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση επειδή το κράτος δεν μπορεί να ανταπεξέλθει και να ανταποκριθεί στην αύξηση των ανθρώπων που βρίσκονται σε ανάγκη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – Στόχοι και σκοποί

3.1. Εισαγωγή

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο αναλύεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιήσαμε για την διεξαγωγή της ερευνάς μας . Χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική ανάλυση με τη χρήση ημιδομημένων συνεντεύξεων σε Δημοτική Κοινωνική Υπηρεσία σε μεγάλη Περιφέρεια της Ελλάδας. Αναφέρεται το ερευνητικό ερώτημα της παρούσας έρευνας καθώς οι στόχοι και οι σκοποί.

3.2. Στόχοι και Σκοποί

Το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα είναι η διερεύνηση του υφιστάμενου μοντέλου λειτουργίας των Δημοτικών Κοινωνικών Υπηρεσιών σε σχέση με την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής. Στόχος είναι μέσα από τις συνεντεύξεις να απαντηθεί ταυτόχρονα πως οι σχέσεις εργασίας του προσωπικού επηρεάζουν στο να επιτευχθεί ο σκοπός της Κοινωνικής Πολιτικής, η κάλυψη και η αντιμετώπιση των αυξανόμενων αναγκών των πολιτών. Επίσης να εστιάσουμε στην ανάλυση του κεντρικού ερωτήματος και να καταλήξουμε σε συμπεράσματα εάν μπορεί να υπάρξει Κοινωνική Πολιτική ουσιαστική και πετυχημένη σύμφωνα με το υφιστάμενο μοντέλο λειτουργίας.

Στόχος είναι να διαπιστώσουμε πως λειτουργεί σήμερα η Δημοτική Κοινωνική Υπηρεσία και αν στους εργαζομένους επιτρέπεται να ασκήσουν τον ρόλο τους. Ταυτόχρονα να αναλύσουμε κατά ποσό αυτό συμβάλλει στην άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής και να προταθούν αποτελεσματικότερες στρατηγικές Κοινωνικής Πολιτικής στην Τοπική Αυτοδιοίκηση .

Επιχειρείται να εξεταστούν τα μέσα που διατίθενται στους εργαζόμενους αλλά και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σε καθημερινή βάση. Θα αναλυθεί η προσφορά και

αναγκαιότητα της Δομής στην προνοιακή και κοινωνική υποστήριξη του πληθυσμού. Τέλος θα διατυπωθούν οι προτάσεις ,οι διεκδικήσεις και οι αλλαγές που μπορούν να επιτευχθούν.

3.3. Ερευνητικά ερωτήματα

Το επόμενο βήμα στην ερευνητική διαδικασία είναι η διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων προκειμένου να μπορέσουμε να αξιολογήσουμε το υφιστάμενο μοντέλο λειτουργίας των Δήμων σε τοπικό επίπεδο και πόσο συμβάλλει στην άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής. Τα ερευνητικά ερωτήματα κατευθύνονται στους παρακάτω άξονες :

Χρηματοδότηση της κοινωνικής υπηρεσίας

Ελλείψεις και προβλήματα που εντοπίζονται στην εσωτερική λειτουργία

Αξιολόγηση των προγραμμάτων κοινωνικών διαστάσεων

Αλλαγές και προτάσεις

Είναι απαραίτητο να διερευνήσουμε τα παραπάνω γιατί μέσω αυτών θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στο κεντρικό ερευνητικό ερώτημα που μας απασχολεί : Πόσο επηρεάζει στην άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής το υφιστάμενο μοντέλο λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων;

Σημαντικός παράγοντας για την εύρυθμη λειτουργία της Δημοτικής Κοινωνικής Υπηρεσίας είναι η χρηματοδότηση. Οι ελλείψεις και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι θα μας δώσουν απάντηση στο εάν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των ανθρώπων που απευθύνονται στην υπηρεσία . Επίσης η αξιολόγηση των κοινωνικών προγραμμάτων και δομών θα καταδείξει εάν επιτυγχάνουν τον στόχο τους να θωρακίσουν τους πολίτες με στόχο την ένταξη ή επανένταξη τους στην κοινωνία και στην αγορά εργασίας. Τέλος θα υπάρξει η προσδοκία των εργαζομένων για την επιτυχημένη Κοινωνική Πολιτική και τι προσβλέπουν .

3.4. Μεθοδολογία

Η παρούσα διπλωματική αποτελεί μια μελέτη περίπτωσης με αντικείμενο έρευνας την Διεύθυνση Κοινωνικής Πολιτικής σ έναν Δήμο. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήσαμε στην παρούσα εργασία είναι η ποιοτική έρευνα με την χρήση συνεντεύξεων και ο λόγος που επιλέξαμε αυτή την μέθοδο είναι γιατί μπορεί να γίνει απόδοση και εμβάθυνση των λεγόμενων και εμπειριών των συμμετεχόντων με σκοπό να απαντηθεί το ερευνητικό ερώτημα. Να σημειώσουμε σαν περιορισμό της έρευνας ότι επειδή αποτελεί μελέτη περίπτωσης θα πρέπει να ερευνηθούν και άλλες Δημοτικές Κοινωνικές Υπηρεσίες έτσι ώστε να έχουμε καλύτερη αντίληψη της λειτουργίας των Δομών αυτών. Ένας άλλος περιορισμός είναι ότι η συγκεκριμένη Δημοτική Κοινωνική υπηρεσία είναι στελεχωμένη όχι στον βαθμό που απαιτείται , αλλά πολύ περισσότερο σε σχέση με αντίστοιχες άλλων Δήμων.

Αρχικά, θα αναφέρουμε τις βασικές αρχές που καθορίζουν την ποιοτική έρευνα. Η ποιοτική έρευνα δεν στηρίζεται στην ανάλυση αριθμητικών δεδομένων αλλά στην εστίαση να διερευνήσει και να ερμηνεύσει δεδομένα που προκύπτουν μέσα από την καταγραφή των βιωμάτων των συμμετεχόντων. (Νίκος Ναγόπουλος,2021) Υιοθετείται σ αυτήν την εργασία η ποιοτική προσέγγιση γιατί επιδιώκουμε όχι την ανάλυση προυπάρχοντων υποθέσεων αλλά την ανακάλυψη νέων διαστάσεων του εξεταζόμενου αντικειμένου και την εμβάθυνση σ αυτό. Η ποιοτική προσέγγιση έχει σαν στόχο την εξέταση των ερευνητικών ερωτημάτων μέσα από την εμπειρία, τα βιώματα ,την οπτική και την μοναδικότητα της ανθρώπινης εμπειρίας. (Γιώργος Τσιώλης , 2013) Εργαλείο της ποιοτικής έρευνας είναι οι συνεντεύξεις, των οποίων η χρήση βασίζεται στην προσέγγιση και κατανόηση των ερευνώμενων φαινομένων μέσα από τις ερμηνείες και διαδράσεις των ανθρώπων ως σημαντική διάσταση της κοινωνικής πραγματικότητας. (Φιλία Ίσαρη ,Μάριος Πουρκός 2015)

Η παρούσα εργασία χρησιμοποιεί σαν μέθοδο συλλογής ποιοτικών δεδομένων τις ημιδομημένες συνεντεύξεις , γιατί προσφέρεται για να δοθεί χώρος στους συμμετέχοντες να αναπτύξουν την προσωπική τους εμπειρία και άποψη έτσι ώστε να καταγραφούν και να αναλυθούν τα δεδομένα που θα προκύψουν.

Οι συμμετέχοντες είναι εργαζόμενοι , διοικητικοί υπάλληλοι και κοινωνικοί λειτουργοί κυρίως από το μόνιμο προσωπικό οι οποίοι κατέχουν την γνώση και την εμπειρία τόσο των αναγκών των εξυπηρετούμενων αλλά και των αναγκών της εσωτερικής τους λειτουργίας. Η επιλογή των εργαζομένων έγινε με στόχο να αντιληφθούμε καλύτερα μέσω των εμπειριών τους και των βιωμάτων τους , τη λειτουργία της Κοινωνικής Υπηρεσίας καθώς και τη σημασία της ύπαρξης και την προσφοράς της . Βασική στόχευση ήταν οι συμμετέχοντες να τοποθετηθούν με ελεύθερο τρόπο και με διάθεση να μοιραστούν τις εμπειρίες τους .

Διαμορφώθηκε ένας οδηγός συνέντευξης

- 1) Ποιο το είδος χρηματοδότησης που έχει η υπηρεσία;
- 2) Ποια είναι τα προγράμματα κοινωνικών διαστάσεων που υποστηρίζει η υπηρεσία;
- 3) Ποιες οι δυσκολίες που αντιμετωπίζετε σε καθημερινή βάση ως εργαζόμενος; Τι σχέσεις εργασίας δημιουργούνται;
- 4) Ποια είναι η αναγκαιότητα παραμονής των δομών αυτών και η συνέχιση λειτουργίας αυτών;
- 5) Ποιες αλλαγές προτείνετε;

3.5 Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο αυτό αναφερθήκαμε στην μεθοδολογία που θα εφαρμόσουμε και στην χρήση των συνεντεύξεων σαν εργαλείο για την διεξαγωγή της έρευνάς μας. Διαμορφώθηκε ένας οδηγός συνέντευξης . Εστιάζουμε στους στόχους ,στον σκοπό της έρευνας μας , στα ερευνητικά μας ερωτήματα αλλά και στους περιορισμούς της έρευνας, τα οποία θα ενισχύσουν και θα απαντήσουν στο κεντρικό ερευνητικό μας ερώτημα.

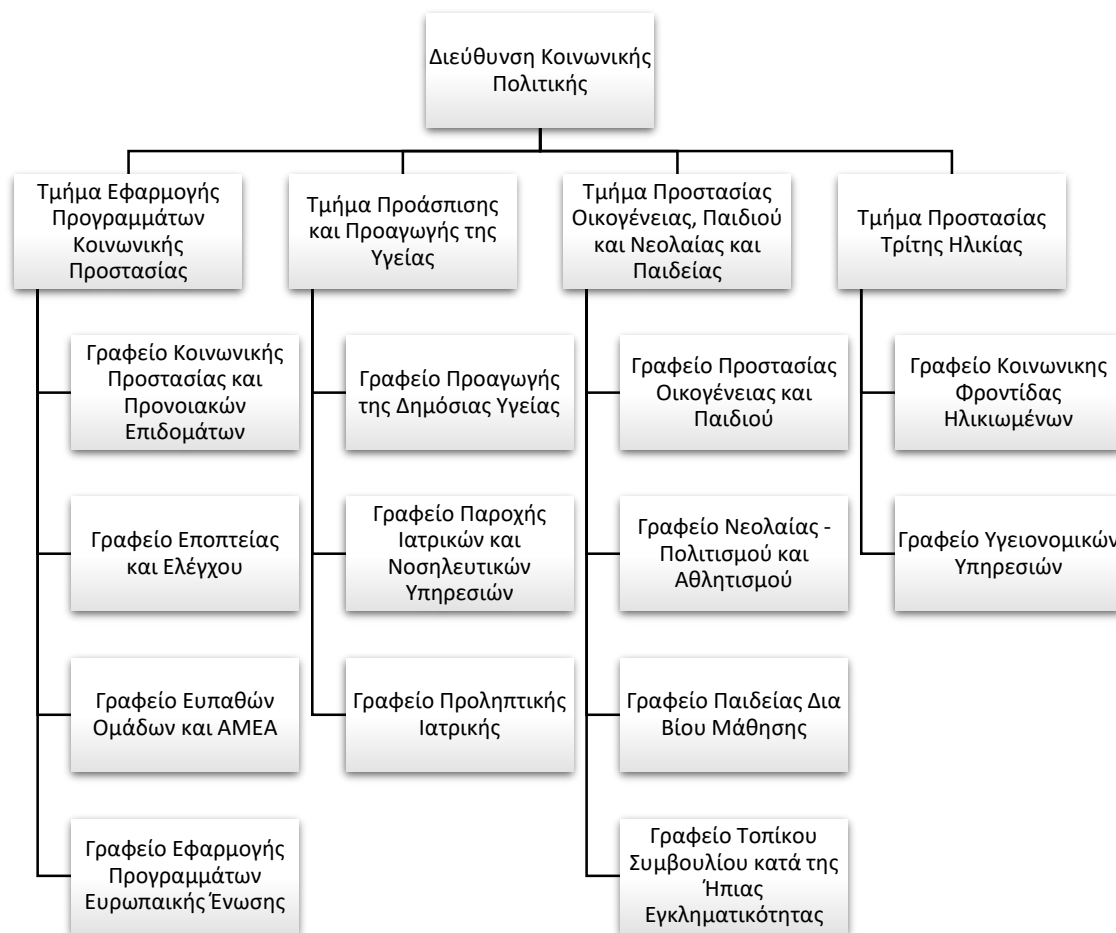
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4-Μελέτη Περίπτωσης : Δημοτική Κοινωνική Υπηρεσία σε μεγάλη Περιφέρεια της Ελλάδας

4.1 Εισαγωγή

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα μελετήσουμε την Δημοτική Κοινωνική Υπηρεσία σε μια μεγάλη Περιφέρεια της Ελλάδας. Αρχικά θα αναφέρουμε την δομή και την στελέχωση της. Έπειτα παρουσιάζεται η συλλογή και η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων που προέκυψαν μέσω των ημιδομημένων συνεντεύξεων.

4.2 Δομή Δημοτικής Κοινωνικής Υπηρεσίας

Με την εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης» εγκρίθηκε ο Οργανισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας του Δήμου (2011) και στον Δήμο όπου διεξάγεται η έρευνα , η Διεύθυνση της Κοινωνικής Πολιτικής έχει σαν αρμοδιότητες να σχεδιάζει και να εφαρμόζει προγράμματα κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης σε τοπικό επίπεδο. Αποτελεί , τον βασικό πυρήνα για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων μέσω της έρευνας , της καταγραφής αυτών , τον σχεδιασμό , την εφαρμογή προγραμμάτων , την πρόληψη και την υποστήριξη του πληθυσμού της κοινότητας.

Η άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής εφαρμόζεται με τις ακόλουθες δράσεις και δομές :

α) Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας

Κέντρο Κοινότητας ,το Διευρυμένο Κέντρο Κοινότητας

Κοινωνικό Παντοπωλείο

Κοινωνικό Φαρμακείο

β) Τμήμα Προάσπισης και Προαγωγής της Υγείας

Δημοτικά Ιατρεία

γ) Τμήμα Προστασίας Οικογένειας, Παιδιού και Νεολαίας και Παιδείας

Συμβουλευτική με τα σχολεία

Κέντρο Δια Βίου Μάθησης

δ) Τμήμα Προστασίας Τρίτης Ηλικίας

Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.)

Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Κ.Η.Φ.Η.),

Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι

Συμβουλευτικό Κέντρο για την άνοια σε συνεργασία με την Εταιρεία Alzheimer Αθηνών

Η χρηματοδότηση της υπηρεσίας πηγάζει απ' την επιχορήγηση από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (Κ.Α.Π.) που προέρχονται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό , από τη χρήση πόρων μέσω του Εταιρικού Σύμφωνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) και από τα τέλη.

Η συγκεκριμένη υπηρεσία διαθέτει μόνιμους υπαλλήλους όμως το μεγαλύτερο μέρος της καλύπτεται με διαφορετικές σχέσεις εργασίας. Στελεχώνεται από τις συμβάσεις ορισμένου χρόνου που απασχολούνται στο Βοήθεια στο Σπίτι που χρηματοδοτείται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών, το Κέντρο Κοινότητας και το Διευρυμένο Κέντρο Κοινότητας με εξειδικευμένο προσωπικό στους Ρομά που χρηματοδοτείται από το ΕΣΠΑ. Τους εξαρτώμενους από εταιρεία , ενοικιαζόμενους εργαζόμενους του Κέντρου Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ), μισθώσεις έργων 3 γιατρών στα Δημοτικά Ιατρεία και προσωπικό από πρόγραμμα του ΟΑΕΔ. Επίσης για να μπορούν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις που έχουν ανακύψει , έχουν δύο συμπράξεις με ΜΚΟ που παρέχουν προσωπικό για το Κοινωνικό Παντοπωλείο και το Κοινωνικό Φαρμακείο. Επίσης , σύμφωνα με το οργανόγραμμα πολλά γραφεία δεν λειτουργούν ή ο εκάστοτε τμηματάρχης εκτελεί καθήκοντα και σε γραφεία του τμήματος που δεν είναι στελεχωμένα.

4.3 Αποτελέσματα έρευνας

Οι συνεντεύξεις αποτέλεσαν ένα χρονοβόρο εργαλείο όμως προέκυψε ένα σημαντικό υλικό για να ενισχυθεί η έρευνα και να απαντηθεί το ερευνητικό ερώτημα δηλαδή εάν

το υφιστάμενο μοντέλο λειτουργίας των κοινωνικών Δομών επιτυγχάνει και συμβάλλει στην άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής . Οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο του 2021 σε 5 εργαζομένους της Δημοτικής Κοινωνικής Υπηρεσίας . Η χρήση ημιδομημένων συνεντεύξεων είχαν σαν αποτέλεσμα να δοθεί η ευχέρεια και η ελευθέρια να απαντήσουν ανοιχτά και να προκύψουν και άλλα ζητήματα πέραν των αρχικών ερωτημάτων.

Με αφετηρία το ερώτημα για την χρηματοδότηση διατυπώθηκαν απόψεις για τις δαπάνες της Κοινωνικής Υπηρεσίας και συγκεκριμένα εργαζόμενη ανέπτυξε τους ισχυρισμούς:

«...προτεραιότητα του Δήμου είναι να δαπανήσει όσο λιγότερη χρηματοδότηση για το έργο της κοινωνικής υπηρεσίας και να επενδύει σε σχέδια ανάπτυξης γιατί θεωρούν ότι είναι περισσότερο ορατό στον ψηφοφόρο.»

Άλλος εργαζόμενος επεσήμανε ότι :

«Κατά τη δημιουργία προϋπολογισμού προκύπτουν κάποια ζητήματα . Ενώ προϋπολογίζουμε δαπάνες για την Κοινωνική Υπηρεσία δεν δεσμεύονται εξαρχής τα ποσά οπότε όταν χρειαστεί να γίνει χρήση ενός ποσού θα πρέπει να γίνει αναμόρφωση του προϋπολογισμού, να ελεγχθεί από οικονομική επιτροπή, να ψηφιστεί από το Δημοτικό Συμβούλιο και να καταγραφεί . Είναι μια διαδικασία χρονοβόρα και επίσης είναι σαν να μην δίνουν προτεραιότητα στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών.»

Ως προς τις δαπάνες για την κοινωνική υπηρεσία προκύπτει ότι ενώ σαν υπηρεσία προϋπολογίζουν τις απαιτούμενες δαπάνες για να υλοποιήσουν τις δράσεις τους και να καλύψουν τις όλο αυξανόμενες ανάγκες των πολιτών, δεν εξασφαλίζονται εξαρχής οι απαιτούμενοι πόροι και απαιτείται αναμόρφωση προϋπολογισμού. Επίσης, ενώ ο Δήμος γνωρίζει ότι υπάρχουν ανάγκες , οι δαπάνες για την Κοινωνική Πολιτική συγκριτικά με δαπάνες άλλων τομέων είναι χαμηλότερες, αυτό δείχνει μια ψηφοθηρική προσέγγιση. Η εξυπηρέτηση δικών τους πολιτικών και η ενίσχυση δαπανών άλλων τομέων , γίνεται με γνώμονα την ανανέωση της θητείας τους. Επομένως η Κοινωνική

Πολιτική ασκείται είτε μόνη της είτε σε συνδυασμό με άλλες πολιτικές αφού τα μέσα που χρησιμοποιεί περιλαμβάνονται και σε άλλες πολιτικές.

Ως προς τη λειτουργία της κοινωνικής υπηρεσίας και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το προσωπικό στην εσωτερική λειτουργία, αναδύθηκαν από το λόγο των συμμετεχόντων/ουσών η υποστελέχωση και η έλλειψη εργαλείων. Συγκεκριμένα η σύνδεση που υπάρχει με τις συμβάσεις εργασίας που απασχολούνται οι υπάλληλοι και πόσο επηρεάζει στον σκοπό που έχει να επιτελέσει η υπηρεσία. Οργανωτικά ζητήματα και δυσλειτουργίες που υπάρχουν στην διάρθρωση των εσωτερικών υπηρεσιών , ελλείψεις και προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Συγκεκριμένα εργαζόμενη ανέφερε:

«Υπάρχει έλλειψη προσωπικού και ενώ υπάρχουν οργανικές θέσεις δεν γίνονται προκηρύξεις. Επίσης , δεν τροποποιείται ο οργανισμός όπου η έγκριση έγινε το 2011 και κατ' επέκταση έχουν αυξηθεί ακόμα περισσότερο οι ανάγκες των πολιτών.»

Άλλος εργαζόμενος-συνεντευξιαζόμενος ανέφερε :

«Δεν είναι όλοι με συμβάσεις αορίστου χρόνου αλλά στην πραγματικότητα θα έπρεπε να είναι όλοι . Ενα βασικό κομμάτι του προσωπικού ανήκει στα Κέντρα Κοινότητας το οποίο είναι χρηματοδοτούμενο από το ΕΣΠΑ . Θα έπρεπε να είχαν διοριστεί σε μόνιμες θέσεις και όχι σε θέσεις ορισμένου χρόνου γιατί εάν παύσουν να εργάζονται θα υπάρχει ζήτημα λειτουργίας της υπηρεσίας επειδή υπάρχει ζήτημα στελέχωσης και συνεπώς δεν θα μπορέσουμε να βοηθήσουμε τους πολίτες που είναι σε ανάγκη. »

Άλλος εργαζόμενος πρόσθεσε:

«Δεν μπορούμε να ασκήσουμε το ρόλο μας γιατί δεν υπάρχουν τα εργαλεία. Υπάρχουν οικογένειες με πάρα πολλά προβλήματα, χρειάζονται συμβουλευτική και παραπάνω προσωπικό , είναι επιτακτικό .»

Τέλος , εργαζομένη κοινωνική λειτουργός επισημαίνει :

«Τα Κέντρα Κοινότητας τα οποία θα έπρεπε να είναι σημαντικές κοινωνικές υπηρεσίες μέσα στις κοινωνικές υπηρεσίες, οι αρμοδιότητες τους είναι να είναι δεσμευμένοι τον περισσότερο χρόνο σε διοικητική εργασία γεγονός που δυσχεραίνει το ρόλο των

κοινωνικών λειτουργών , ψυχολόγων που είναι να παρέχουν ψυχοκοινωνική και συμβουλευτική υποστήριξη.»

Ωστόσο, υπήρξε κοινωνική λειτουργός-στέλεχος του Κέντρου Κοινότητας που ανέφερε :

«Δεν επηρεάζομαι από τη σχέση εργασίας , γνωρίζω ότι είναι για ορισμένο χρόνο ..όμως έχω αναλάβει τα επιδόματα ΚΕΑ, στέγασης και τα προνοιακά και όχι κυρίως την υποστήριξη και ένταξη των Ρομά στην υπόλοιπη κοινότητα.»

Από τα παραπάνω, καταδεικνύεται ότι υπάρχει έλλειψη προσωπικού και ενώ υπάρχουν κενές οργανικές θέσεις ο Δήμος δεν τροποποιεί ούτε τον οργανισμό αλλά επιτρέπει να καλύπτονται τα κενά με συμβάσεις με ημερομηνία λήξης. Οι εργαζόμενοι που συνάπτουν τέτοιου είδους συμβάσεις εργασίας αξιοποιούνται κυρίως για διοικητική δουλειά ή καλύπτουν κενά σε θέσεις που είναι σε έλλειψη ενώ θα έπρεπε δρουν και να μεριμνούν στην στήριξη οικονομικά αδυνάτων ανθρώπων. Αναδύθηκε το θέμα ότι οι αρμοδιότητες των εργαζομένων δεν είναι ξεκάθαρες και εξαιτίας των ελλείψεων σε προσωπικό , υπάρχει αφιέρωση εργατοωρών επιστημονικού προσωπικού σε διοικητική εργασία και όχι στην παρέμβαση, δράση και υποστήριξη των πολιτών που είναι ο ρόλος τους. Επίσης , η αναφορά ότι υπάρχουν πολλά στελέχη με συμβάσεις ορισμένου χρόνου και δεδομένου ότι δεν γίνονται προσλήψεις για απόκτηση μόνιμου προσωπικού , το οποίο μόνιμο προσωπικό είναι μειωμένο και γερασμένο οδηγεί στο ότι οι Δήμοι ίσως μετά από καιρό θα είναι αδύνατο να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα ή να προχωρήσουν σε μετατροπή σε ιδιωτικό τομέα των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών ή να μειώσουν την ποιότητα και ποσότητα των σχετικών παρεμβάσεων και προγραμμάτων. Στην περίπτωση της ιδιωτικοποίησης, αντιλαμβανόμαστε ότι θα ήταν αντίθετο με τον κοινωνικό χαρακτήρα αυτών των δομών αφού γνωρίζουμε ότι μια ιδιωτική επιχείρηση έχει σαν στόχο αποκλειστικά το κέρδος . Ακόμα , εάν υπάρξει περαιτέρω μείωση στην ποιότητα και στην ποσότητα των δράσεων τότε θα ανακύψει αύξηση των φαινομένων φτώχειας και κοινωνικής αποστέρησης. Ένα άλλο ζήτημα είναι πως οι άνθρωποι που απασχολούνται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου που η διάρκεια τους μπορεί να είναι από 8μηνες έως 12 μήνες δυσκολεύει τόσο τους ίδιους γιατί χρειάζεται να προσαρμόζονται συνεχώς σε

μεταβαλλόμενες και νέες συνθήκες. Από την άλλη και για τους εξυπηρετούμενους είναι δύσκολο να αποκτήσουν σχέσεις εμπιστοσύνης για να μπορέσουν να στραφούν σε αυτές τις δομές όχι μόνο για την επιδοματική πολιτική αλλά και για να μπορέσουν να βοηθηθούν μέσω της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.

Ως προς τις ελλείψεις σε διάφορους τομείς , αναφέρθηκε συγκεκριμένα ότι υπάρχει κενό στη σχολική κοινωνική υπηρεσία , χρειάζονται ειδικοί επιστήμονες μέσα στα σχολεία που ενώ δεν γίνεται απ' το Υπουργείο Παιδείας , κατάφεραν να διατεθεί προσωπικό στα σχολεία δια μέσου της κοινωφελούς εργασία αξιοποιώντας ό,τι μέσα έχουν. Παρατηρείται ότι όταν η κεντρική διοίκηση και τα πολιτικά πρόσωπα του Δήμου δεν είναι σε θέση να δώσουν ουσιαστική λύση στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων , τότε οι εργαζόμενοι με την προσωπική τους εργασία και πρωτοβουλία βρίσκουν λύσεις. Σε συνεργασία με αλληλέγγυους δημιουργείται ένα άτυπο δίκτυο που δρα για να καλύψει τις ανάγκες που αυξάνονται. Συνεπώς επισημαίνεται ότι οι υπάλληλοι με τη δική τους προσπάθεια και αντίληψη πράττουν με ό,τι μέσα τους δίνονται για να συμβάλλουν στην ενίσχυση των ανθρώπων που βιώνουν κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα.

Έγινε και αξιολόγηση των τρέχοντων προγραμμάτων όπου αναφέρθηκε ότι για να είναι πετυχημένο ένα πρόγραμμα θα πρέπει ο άνθρωπος που βρίσκεται σε ανάγκη να μπορέσει να σταθεί στα πόδια του. Να υπάρξει μια διαδρομή απ' όλες τις δομές με στόχο να μπορούν να τα καταφέρουν μόνοι τους. Όμως επαναλαμβάνεται το μοτίβο να παραμένουν οι ίδιοι εξυπηρετούμενοι, οπότε δεν γίνεται ουσιαστική δουλειά. Χρειάζεται προσωπικό για να εκπαιδεύσουν τους ανθρώπους που ζητάνε βοήθεια αλλά και το υπάρχον προσωπικό, με στόχο να εντάξουν αυτούς τους ανθρώπους και να τους διασφαλίσουν καλύτερες συνθήκες ζωής. Επίσης εκφράστηκε η άποψη ότι τα επιδόματα που δίνονται είναι βοηθητικά, όμως τις περισσότερες φορές είναι ελάχιστα και δεν καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες μιας οικογένειας.

Ως προς την αναγκαιότητα παραμονής των δομών αυτών και τη συνέχιση λειτουργίας τους, οι εργαζόμενοι ανέφεραν ότι είναι πολύ σημαντικές γιατί η Τοπική Αυτοδιοίκηση βρίσκεται κοντά στον πολίτη . Η πρώτη επαφή είναι ο Δήμος, ξέρει που θα απευθυνθεί ο πολίτης για να καλύψει τις ανάγκες του και οι υπηρεσίες τις γνωρίζουν καλά επειδή είναι μικρή η απόσταση με τις ανάγκες των πολιτών. Συνεπώς, είναι ιδανικός χώρος για άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής.

Κοινό σημείο στον λόγο των συμμετεχόντων ήταν ότι η κρίση επιτέθηκε με σφοδρότητα στην οικονομία και είχε άμεσο αποτέλεσμα την πελώρια ύφεση και την πτώση της απασχόλησης. Έτσι ξεπρόβαλλαν στο προσκήνιο οι πληγές της φτώχειας, της ανεργίας, της υπερχρέωσης κ.ά.. Αυξήθηκαν οι άνθρωποι που βρίσκονται σε ανάγκη όμως σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση υπήρξε συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους και συμπαρέσυρε τις δομές, τις υπηρεσίες, τις παροχές και τις λειτουργίες της Κοινωνικής Πολιτικής. Η δραστική περικοπή δημοσίων δαπανών έχει σαν αποτέλεσμα την υποστελέχωση και την υποχρηματοδότηση. Οι πολίτες που στρέφονται στα προγράμματα, σε Δομές και στις παροχές πρόνοιας πολλαπλασιάστηκαν. Το κράτος προσπαθεί με διάφορους τρόπους να δίνει προσωπικό ή κάποιους πόρους όμως δεν είναι επι της ουσίας.

Ως προς τα οργανωτικά προβλήματα που προκύπτουν καθώς και με τι ελλείψεις έρχονται αντιμέτωποι, η απάντηση ήταν η υποστελέχωση που όμως συνδέεται άμεσα με το ζήτημα της χρηματοδότησής τους. Η σύνδεση που προκύπτει είναι ότι οι παραπάνω έννοιες λειτουργούν σαν εμπόδιο στην άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής και είναι απόρροια της πολιτικής της κεντρικής διοίκησης. Αναφέρθηκε ότι είναι γνωστό στην κεντρική διοίκηση αλλά και στην διοίκηση του Δήμου, όμως πολλές φορές δεν είναι σε θέση να το αντιμετωπίσουν. Βλέπουμε μέσα από το λόγο των συμμετεχόντων να επισημαίνεται ότι υπάρχει ανάγκη και με την κρίση βιώσαμε ανθρωπιστική κρίση και ότι δεν ενισχύθηκαν οι κοινωνικές υπηρεσίες. Αντίθετα βγήκαν κοινωνικοί λειτουργοί σε διαθεσιμότητα ενώ θα μπορούσαν να τους αξιοποιήσουν στους Δήμους, έτσι καταδεικνύεται ότι η κατεύθυνση της κεντρικής διοίκησης είναι ενίσχυση άλλων τομέων και όχι της Κοινωνικής Πολιτικής. Υπογραμμίστηκε ότι πόροι για την πρόνοια δεν δίνονται και συμβαίνει διαχρονικά και προσπάθησαν να εξηγήσουν ότι ο λόγος που έχουν περάσει πολλές αρμοδιότητες στους Δήμους είναι για να απεμπλακεί η κεντρική διοίκηση από αυτό το κομμάτι και να αφήσει τους Δήμους να αντιμετωπίσουν τα κοινωνικά προβλήματα χωρίς χρηματοδότηση. Επισημαίνεται ότι για τους Δήμους είναι σχετικά πρόσφατη συνθήκη η ενδυνάμωση του ρόλου τους και η απόκτηση αρμοδιοτήτων για την βελτίωση της ποιότητας της ζωής των πολιτών (από το 2011), η οποία συνδυάστηκε με την οικονομική κρίση με αποτέλεσμα να προσπαθούν να διαχειριστούν και να αντιμετωπίσουν πολυδιάστατα ζητήματα που απασχολούν τους πολίτες.

Οι επιθυμίες των ερωτώμενων σε σχέση με την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και την επίτευξη του στόχου της Κοινωνικής Πολιτικής είναι να δημιουργηθεί κέντρο πρόληψης για τις εξαρτήσεις, συμβουλευτικό κέντρο γυναικών και κέντρο αστέγων γιατί η περιοχή όπου δρουν έχει τεράστιες κοινωνικές ανισότητες. Επίσης, επειδή τα δημοτικά ιατρεία δεν επαρκούν, επιθυμούν μια Τοπική Ομάδα Υγείας (TOMY) η οποία θα παρέχει υπηρεσίες πρόληψης και προαγωγής υγείας από καλά συντονισμένες ομάδες επαγγελματιών υγείας με στόχο την ολιστική φροντίδα του πληθυσμού.

Ως προς την ερώτηση τι αλλαγές προτείνουν, επισημαίνεται η ενίσχυση Κοινωνικών Δομών μέσω της αύξησης χρηματοδότησης και στελέχωσης. Για να μπορέσει να ασκηθεί ουσιαστική Κοινωνική Πολιτική και να πραγματοποιήσει τον σκοπό της, συγκεκριμένα να επικεντρωθεί στην επίλυση προβλημάτων στις ευάλωτες ομάδες, να επικεντρωθεί στην εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, εξαλείφοντας τους κοινωνικούς αποκλεισμούς και πρόληψη των κοινωνικών φαινομένων απαιτείται όχι μόνο επιδοματική πολιτική αλλά και ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Χρειάζεται να γίνουν απαραίτητες ενέργειες για την ανάπτυξη και παγίωση της Κοινωνικής Πολιτικής. Απαιτείται να υλοποιούνται δράσεις κοινωνικής φροντίδας και προστασίας οι οποίες θα γίνονται κεντρικά με ενίσχυση της χρηματοδότησης και στελέχωσης των Δημοτικών Υπηρεσιών γιατί προκύπτει ότι η πολιτική που ακολουθείται είναι αποσπασματική.

4.4 Ανακεφαλαίωση

Για την κατανόηση και αξιολόγηση της λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο μελετήθηκε η Δημοτική Κοινωνική Υπηρεσία μια μεγάλης Περιφέρειας της Ελλάδας. Παρουσιάστηκε η δομή της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πολιτικής, επισημάνθηκαν οι σχέσεις εργασίας που απασχολούνται και η συσχέτιση με την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής. Διατυπώσαμε και αναλύσαμε τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας και στο λόγο των συμμετεχόντων υπήρχαν κάποιες έννοιες που αναδείχθηκαν όπως πολίτες σε ανάγκη, χρηματοδότηση, υποστελέχωση, κεντρική διοίκηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – Συμπεράσματα

5.1 Εισαγωγή

Ολοκληρώνοντας την εργασία θα αναφερθούμε στα συμπεράσματα που προέκυψαν τόσο από τις βιβλιογραφικές αναφορές όσο και από την ποιοτική ανάλυση. Με την διεξαγωγή συνεντεύξεων σε Δημοτική Κοινωνική Υπηρεσία και μέσω των εμπειριών των εργαζόμενων αναφέρονται τα συμπεράσματα για την ουσιαστική άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής.

5.2 Συμπεράσματα

Με βάση τα ανωτέρω μπορούμε να πούμε ότι η Κοινωνική Πολιτική είναι συνυφασμένη με την έννοια του κοινωνικού ανθρώπου και κράτους του οποίου στόχος είναι η εξάλειψη της φτώχειας και της άγνοιας, της αθλιότητας, της ασθένειας και της ανεργίας (Κουκουφίλλπου, et al., 2016) και συνίσταται στο σύνολο των μορφών κοινωνικής δράσης που γίνεται είτε με τη λήψη μέτρων είτε προληπτικά, είτε διαρθρωτικά, με απώτερο σκοπό να περιορισθούν οι ανισότητες και να ευημερήσει η κοινωνία (Υφαντόπουλος, et al., 2009).

Η Κοινωνική Πολιτική ενσωματώνει 3 αντικειμενικούς σκοπούς . Ευεργετική πολιτική που στοχεύει στην κοινωνική ευημερία δηλαδή να συνδέεται με την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών έτσι ώστε να επιχειρεί να έχει μια ευεργετική κοινωνική επίδραση για να συμβάλλει στην κοινωνική ευημερία.. Για να είναι ολοκληρωμένη η κοινωνική πολιτική πρέπει να καλύπτει όλες τις πτυχές ενός κοινωνικού προβλήματος , να ενσωματώνει τόσο δράσεις που συνδέονται με παροχές σε είδος (κοινωνικές υπηρεσίες) και παροχές σε πόρους (επιδόματα). Τέλος, η κοινωνική αναδιανομή πόρων γίνεται με συγκεκριμένα κριτήρια και κατευθύνσεις με επιδίωξη να καταπολεμεί τις αδικαιολόγητες ανισότητες και να διασφαλίζει ίσα κοινωνικά δικαιώματα για όλους.

Η Κοινωνική Πολιτική αποτελεί έναν από τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχει διέλθει από διάφορα στάδια από την ίδρυση της μέχρι σήμερα και για αυτό και η Ελλάδα με την υποστήριξη αυτής προσπαθεί

να εφαρμόζει μια Κοινωνική Πολιτική σε πολλά επίπεδα. Η προσπάθεια για κοινωνική ανάπτυξη στην Ελλάδα από το 1980 και μετά φαίνεται πως δεν ήταν συνεχής ή επαρκώς αποτελεσματική όσον αφορά τη φτώχεια και την κοινωνική ανισότητα (Ματσαγγάνης 2011, Πετμεζίδου-Παπαθεοδώρου 2004).

Η ανάπτυξη και η εφαρμογή μιας Κοινωνικής Πολιτικής συνδέεται με την αποκέντρωση αλλά και την αυτονομία όσον αφορά τη λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, για τις οποίες έχουν γίνει κάποια βήματα βελτίωσης (Skamnakis and Pantazopoulos, 2015), ωστόσο λόγω της δημοσιονομικής κρίσης που ενέκυψε από το 2009 και μετά αυξήθηκαν μεν οι ανάγκες, αλλά οι πόροι περιορίστηκαν (Σκαμνάκης & Χάρδας, 2017).

Ο ρόλος των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε σχέση με την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής καθορίστηκε από την κεντρική διοίκηση. Προκύπτει όμως ο προβληματισμός ότι με το νόμο Καλλικράτη επιχειρήθηκε μια συρρίκνωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με παράλληλη μείωση του προσωπικού με το σκεπτικό της βελτίωσης της λειτουργίας της, ταυτόχρονα όμως έγινε περισσότερο δύσκαμπτη όσον αφορά την ανάληψη τοπικών επιμέρους πρωτοβουλιών που αποτελούν εμπόδιο σε μια πιο ουσιαστική και οργανωμένη Κοινωνική Πολιτική, καθώς οι ανάγκες αυξάνονται συνεχώς και οι πολίτες έχουν ανάγκη από άμεσες και στοχευμένες ποιοτικές δράσεις.

Από τα αποτελέσματα της ποιοτικής προσέγγισης προέκυψε ότι ο ανασταλτικός παράγοντας για την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής είναι η μη κάλυψη οργανικών θέσεων δηλαδή μειωμένο προσωπικό της υπηρεσίας και η μειωμένη χρηματοδότηση. Αυτό καταδεικνύει την συνολική αντιμετώπιση από την κεντρική διοίκηση. Επιπλέον, η αναγκαιότητα παραμονής των Δημοτικών κοινωνικών υπηρεσιών είναι επιτακτική γιατί αποτελούν δομές κοινωνικής προστασίας, είναι κοντά στον πολίτη και έχουν δημιουργηθεί σχέσεις εμπιστοσύνης, διαφάνειας και κατανόησης μεταξύ των εργαζομένων και των πολιτών. Αν και δεν είναι δυνατόν να υπάρξει επαναπροσδιορισμός των αρμοδιοτήτων ή έστω να προταθούν λύσεις επειδή είναι μια διαχρονική πολιτική κατεύθυνση επισημαίνεται ότι το μοντέλο που επικρατεί είναι υπολειμματικό και η προσπάθεια είναι να καλυφθούν αποσπασματικά κάποια κενά. Είναι σημαντικό να αναφερθεί η συμβολή των αλληλέγγυων στο τοπικό επίπεδο Κοινωνικής Πολιτικής, ένα άτυπο δίκτυο, οι οποίοι με δική τους πρωτοβουλία παρέχουν βοήθεια σε συνανθρώπους τους που έχουν ανάγκη καθώς και στην

πρωτοβουλία των εργαζομένων οι οποίοι αξιοποιούν τους μειωμένους πόρους σε τέτοιο βαθμό έτσι ώστε να βοηθήσουν τους έχοντες ανάγκη.

Οι δράσεις που αναλαμβάνονται στα πλαίσια της Κοινωνικής Πολιτικής περιλαμβάνουν είτε τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών, είτε την προστασία και φροντίδα ατόμων υπο ένδεια, είτε την ενίσχυση της επιμόρφωσης και της ενίσχυσης της εργασίας και κατάρτισης. Παρατηρούμε ότι επειδή Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι δίπλα στην καθημερινότητα του πολίτη, εκτός από την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και αγαθών προς τους πολίτες, καλούνται εφαρμόζουν πρακτικές όπως η παροχή κοινωνικών επιδομάτων και βοηθημάτων σ αυτούς που ανήκουν σε κατηγορίες ευάλωτων ομάδων προερχόμενες από την κεντρική διοίκηση. Περαιτέρω, η Κοινωνική Πολιτική συνίσταται στην πολύπλευρη ενίσχυση πολιτών που εμφανίζουν ιδιαίτερες κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες ή χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας αλλά και στην αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου γενικότερα.

Χρειάζεται ο επανακαθορισμός ίσως των αρμοδιοτήτων των Δήμων και των Κοινοτήτων σε συνδυασμό με την καλύτερη επικοινωνία με τη Διοίκηση, μέσω της βελτίωσης της επικοινωνίας και της χάραξης γρηγορότερων και σαφέστερων πολιτικών που θα ενισχύσει τη δυνατότητα των Δήμων στην υλοποίηση της κοινωνικής πολιτικής και θα λειτουργήσει ως αντίβαρο στη δυσκαμψία που παρατηρείται. Βασικές παράμετροι επιτυχούς εφαρμογής κάθε δράσης είναι οι κατευθυντήριες οδηγίες και οι αξιακές αρχές που καθορίζονται από την κεντρική διοίκηση. Η αποτελεσματικότητα των δράσεων που συνδέονται με παροχές σε είδος και παροχές σε πόρους εξαρτώνται άμεσα από την κεντρική χρηματοδότηση .Οι συνεχείς και μόνιμοι στόχοι των κοινωνικών κρατών είναι η κοινωνική προστασία, η κοινωνική αλληλεγγύη και η κοινωνική συνοχή. Χρειάζεται να επανεξεταστεί πως χρηματοδοτούνται και πως στελεχώνονται σήμερα οι Δομές Κοινωνικής Πολιτικής στην Ελλάδα και να επιχειρηθεί να χρηματοδοτούνται σε μεγαλύτερο βαθμό κυρίως από τον κρατικό προϋπολογισμό έτσι ώστε να διευρυνθεί ,να εξελιχθεί και να εφαρμοσθεί η κοινωνική πολιτική και να επιτευχθεί ο σκοπός της. Κυρίως απαιτείται η αλλαγή κατεύθυνσης και αντιμετώπισης της κεντρικής διοίκησης ως προς τον τομέα της Κοινωνικής Πολιτικής. Η άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής επηρεάζεται από τους πόρους που διατίθενται απ' το κράτος και από τα συνεχώς αυξανόμενα κοινωνικά προβλήματα .

Το επίκεντρο στις κοινωνικές υπηρεσίες είναι πλέον η υποστήριξη και ο σχεδιασμός παρεμβάσεων , δράσεων για ένταξη και επανένταξη των ανθρώπων με σκοπό την αυτοσυντήρηση . Βασικός στόχος είναι η πρόληψη ανάδυσης νέων κοινωνικών φαινομένων και η επίτευξη μια ολιστικής αντιμετώπισης. (Ρομπόλης, Χλέτσος, 1995)

Εκφράστηκαν προτάσεις για την δημιουργία κοινωνικού κράτους και κυριάρχησε το διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό και κοινωνικό τοπίο που δημιουργεί νέες ανάγκες, άλλες απαιτήσεις ,διαφορετικές προσεγγίσεις και κατ' επέκταση αύξηση των πολιτών που βρίσκονται σε ανάγκη και ακραίες κοινωνικές ανισότητες.

Καταλήξαμε ότι το υφιστάμενο μοντέλο λειτουργίας των Δημοτικών κοινωνικών υπηρεσιών πρέπει να αναμορφωθεί γιατί δεν μπορεί να επιτευχθεί ο σκοπός της Κοινωνικής Πολιτικής . Υπάρχει μειωμένο προσωπικό ή προσωπικό που απασχολείται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου και καταδεικνύεται ο ελλιπής τρόπος στελέχωσης. Επίσης η μείωση χρηματοδοτικών πόρων αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη Κοινωνικής Πολιτικής. Οι δομές είναι σημαντικές και αναγκαίες γιατί τα φαινόμενα φτώχειας και αποστέρησης θα παραμείνουν . Οφείλει η κεντρική διοίκηση να ενισχύσει τις κοινωνικές υπηρεσίες και να προάγει την κοινωνική προστασία και φροντίδα μέσω χρηματοδότησης κεντρικά και όχι αποσπασματικά. Η στρατηγική της θα πρέπει να είναι η πρόληψη της ανάδυσης νέων κοινωνικών ζητημάτων για να μπορέσει να επιτευχθεί μια ολιστική αντιμετώπιση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ζαμπραλούκου, Σ. και Κούση, Μ. (2014) , Κοινωνικές όψεις της κρίσης στην Ελλάδα. Αθήνα, Πεδίο.

Βενιέρης, Δ. (2021) ,Οργάνωση και Διοίκηση Κοινωνικών Υπηρεσιών , Σημειώσεις Μαθήματος , Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση.

Κουκουφιλίππου, Ι. , Παπαβασιλείου, Ε., Κοϊνής, Α. Κοινωνική Πολιτική και δαπάνες Κοινωνικής Προστασίας και Υγείας στο Βήμα του Ασκληπιού Τ.15 (Τεύχος 4 Οκτώβριος – Δεκέμβριος 2016).

Ματσαγγάνης, Μ. (2011) , Η κοινωνική πολιτική σε δύσκολους καιρούς. Οικονομική κρίση, δημοσιονομική λιτότητα και κοινωνική προστασία. Αθήνα: Κριτική.

Πετμεζίδου, Μ. -Παπαθεοδώρου, Χ (2004), Ανισότητα, φτώχεια και αναδιανομή μέσω των κοινωνικών μεταβιβάσεων: η Ελλάδα σε συγκριτική προοπτική στο Πετμεζίδου, Μ. και Παπαθεοδώρου, Χ. (επιμ.), Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός. Αθήνα: Εξάντας.

Σακελλαρόπουλος, Θ. (2018), Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική σε ιστορική προοπτική στο Σακελλαρόπουλος Θεόδωρος, Χαράλαμπος Οικονόμου Χριστόφορος Σκαμνάκης και Μαρίνα Αγγελάκη (Επιμ.) Κοινωνική Πολιτική Εκδόσεις Διόνικος Αθήνα σ.21-58.

Σκαμνάκης & Χάρδας, (2016) Η κοινωνική πολιτική των ελληνικών δήμων σε περίοδο οικονομικής κρίσης: Κρατική αυτόνομη εμπέδωση υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο. Επιστημονικό Περιοδικό, Αειχώρος.

Σκαμνάκης & Χάρδας, (2017) Κοινωνική πολιτική στο τοπικό επίπεδο, η υποκλιμάκωση της κοινωνικής προστασίας τα χρόνια της κρίσης.

Στασινοπούλου, Ο. (1995) Κράτος Πρόνοιας: Ιστορική εξέλιξη – σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Στασινοπούλου Ο. (2006) Κοινωνική Πολιτική βασικές έννοιες, ιστορική εξέλιξη, φορείς και πρότυπα. Σημειώσεις Μαθήματος, Τμ. Κοινωνικής Πολιτικής.

Υφαντόπουλος Γ, Μπαλούρδος Δ, Νικολόπουλος Κ. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο στο Οικονομικές και Κοινωνικές Διαστάσεις του κράτους πρόνοιας. Αθήνα, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείο, 2009; 70-109.

Χλέπας, Γούπιος και Σαπουνάκης, 2014, Πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση: τα οικονομικά της, η εκχώρηση αρμοδιοτήτων της και οι επιπτώσεις στο ανθρώπινο δυναμικό και στα δημόσια αγαθά. Αθήνα: Κοινωνικό Πολύκεντρο ΑΔΕΔΥ.

Skamnakis, C. and Pantazopoulos, S. (2015), Social protection and local government: the evolution of a double deficit. Region and Periphery Special Issue 3: 89-116.

Τσιώλης, Γ. (2013), Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής προσέγγισης στην κοινωνική έρευνα: από τη θέση περί «ριζικής ασυμβατότητας» στο συνδυασμό ή τη συμπληρωματικότητα των προσεγγίσεων. (Ελαφρώς αναθεωρημένη εκδοχή του άρθρου με τίτλο «Η Σχέση Ποιοτικής και Ποσοτικής Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες: Από την Πολεμική των «Παραδειγμάτων» στις Συνθετικές Προσεγγίσεις;», που δημοσιεύτηκε στο συλλογικό τόμο «Οι Κοινωνικές Επιστήμες στον 21ο Αιώνα. Επίμαχα Θέματα και Προκλήσεις», εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα 2011 (Επιμέλεια: Μ. Δαφέρμος, Μ. Σαματάς, Μ. Κουκουριτάκης και Σ. Χιωτάκης).

Ναγόπουλος, Ν. (2021) , Μεθοδολογία Κοινωνικών Επιστημών, Σημειώσεις Μαθήματος : Βασικές Αρχές Κοινωνικής Έρευνας, Είδη κοινωνικής έρευνας (βασική, εφαρμοσμένη, εκτίμησης αναγκών, έρευνα αξιολόγησης, έρευνα δράσης, κ.ά.) , Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση.

Ίσαρη, Φ., Πουρκός, Μ. (2015), Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση [ηλεκτρ. βιβλ.] Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5826>

Κοντιάδης, Ξ., Απίστουλας, Δ. (2006) , Μεταρρύθμιση του Κοινωνικού Κράτους και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα.

Ρομπόλης Σάββας, Χλέτσος Μιχάλης (1995), Η Κοινωνική Πολιτική μετά την κρίση του Κράτους Πρόνοιας , Εκδόσεις Παρατηρητής, Αθήνα.

Papadopoulos, T. and Roumpakis, A. (2013) , Familistic welfare capitalism in crisis: social reproduction and anti-social policy in Greece. *Journal of International and Comparative Social Policy*, 29:3, 204-224.

Σακελλαρόπουλος , Θ. (2001) , Υπερεθνικές κοινωνικές πολιτικές την εποχή της παγκοσμιοποίησης, Η κοινωνική πολιτική των διεθνών οργανισμών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Σακελλαρόπουλος , Θ. (1999) , Αναζητώντας το νέο Κοινωνικό Κράτος, στο Θ. Σακελλαρόπουλος (επιμ.), Η μεταρρύθμιση του Κοινωνικού Κράτους, Τομ. Α' Κριτική, Αθήνα.

Χλέτσος, Μ., Οικονομία και κοινωνία, κύκλος διαλέξεων

Titmuss, R (1974), *Social Policy: An Introduction*, Allen & Unwin , London.

Διαδικτυακοί Τόποι / Ιστοσελίδες

Hoffman H.2021 <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/52/social-and-employment-policy-general-principles>).

<http://www.astegoi.gov.gr/index.php/en/gia-polites/domes-ypiresies>

<https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles>